

Postritel hobused

KOOLILASTE AJAKIRI

HIND 2,50 €

06
2019

HEALAPS

Päev ratsatallis

Lindanise lahing

Öösorri kuulama!

Autode minevik
ja tulevik

Sten Roosi
muinasjutu-
võistlus

KAANEPIILT: KERTU SILLASTE

Foto Anneli Kengsepp

Kertu Sillaste on illustraator ja autor, kes joonistanud-kirjutanud palju lasteraamatuid. Lisaks kunstniku-tööle juhendab ta kunstihuvilisi lapsi ja noori Eesti Lastekirjanduse keskuse kunstikambris.

• Mida mõtlesid seda esikaant joonistades?

Mõtlesin, et see suvi on laulupeo-suvi. Laulavad lapsed ja eided ja taadid, karudest, kassidest, kukkedest rääkimata. Kõik kaanepildile ei mahtunud, tegin väikese valiku.

• Mida kunstnik suvel teeb? Kas puhkad või ikka joonistad?

Joonistan ikka, muidugi joonistan. Mulle joonistamine väga meeldib ja kui peaksin selle suvel päevitamise vastu vahetama, muutuksin päris pahuraks.

Suvel plaanin ma teha ka neid asju mille jaoks talvel piisavalt aega pole olnud, näiteks muinasjutte lugeda ja ringi hulkuda. Arvuti viskan minema, telefoni panen kivi alla.

Joonistas Saara Sein Tallinna Toomkoolist

LAULUPIDU

Laulupeol ma laulan, tantsin,
tuju rõõmsaks läheb siis.
Mõttes mölgub merekohin,
mida kirjeldab mu viis.

Orkestris mängib pille koos,
minagi seal täies hoos,
kõigil hea on olla siis,
kaugele kui kostab viis.

Naerul Eesti laste suu,
mõeldes laulupeost, ei muust.
Kõrgel tornis põleb tuli,
meil on laulu vastu huvi.

Luuletas Kadriann Ruul
Saue Gümnaasiumist

TREHVO, SÕBRAD!

Kohe on kool läbi ja saab hakata puhkama. Ees ootavad karikakrad, jaanipäev, metsmaasikad, laulu- ja tantsupidu, mustikad, jäätis, ujumine, võrkkiik, jalgratas ja palju muud. Loodetavasti jõuavad kõik suvel teha asju, mis neile kõige rohkem meeldivad ja milleks kooliajal võib-olla piisavalt aega ei ole. Juunikuu Heast Lapsest leiad palju lugemist ja häid mõtteid isetegevuseks. Äsja kuulutati välja Sten Roosi muinasjutuvõistluse võitjad ja juuninumbrist alates ilmuvad seekordse võistluse võidutööd. Alustame rubriigiga, mis kannab nime „Töövari“. Seekord käisime Alma Lii ja Evaga ratsatallis uurimas, mis tööd teeb ratsatreener. Hakkame edaspidigi külastama eri ametite esindajaid, et saada aimu, milline nende töö on. Kindlasti püüa kuulata aasta linnu öösorri jorinat, meisterda üks vahva Lõnga-Liine, kelle saad laulupeole kaasa võtta, ja küpseta porgandipirukaid. Ja kui pirukad valmis, siis võid pikniku korraldada! Suvel on alati tore lugeda raamatuid. Anna ka meile teada, mida kavatsed sel suvel lugeda või mida head oled viimasel ajal lugenud. Siis saame heade raamatute nimekirja kõigi ajakirja lugejatega jagada. Saada oma raamatu-soovitused e-posti aadressile healaps@healaps.ee

Ilusat suve algust soovides
Kätlin

Suur aitäh Haridus- ja Teadusministeeriumile, kes tellis ajakirja meie põhikoolidele!

HEA LAPS

SELLES NUMBRIS:

LAHEDAT LUGEMIST

Luulet: Lya Lahe, Ülle Kütsen, Madli Ann Paju, Ragnar Ilves — 4

Sven Sander Paas „Tee Karamelliga” — 6

Maarja Katariina Kerge „Printsess, kes röövis lohe” — 8

MAAILM MEIE ÜMBER

Tööväri: Päev ratsatallis — 10

Öösorr — 14

Lindanise lahing — 16

Kuulsaim nukk kogu maailmas – Barbie! — 18

Mitmekülgne Mikk Pärj — 20

Mustkunstitrikk — 25

Hull Teadlane: Autode minevik ja tulevik — 26

Jagatud mure — 28

DNF-Style/Adobe Stock

Korralda piknik!

1. Kutsu pere või sõbrad piknikule. Leppige kokku sobiv aeg ja koht.
2. Mõtle, mida piknikul teha. Paki kaasa mõni lauamäng, seebimullitaja, spordivahendid või hoopis pliatsid-paberid.
3. Ära unusta piknikutekki!
4. Piknikukorvi täitmisel kutsu ka teised appi!
 - Ajakirjast leiad porgandipirukate retsepti.
 - Lisaks sobivad piknikutoiduks puuviljad, porgandi- ja kurgitükid, võileivad, muffinid jms.
 - Joogiks on hea kaasa võtta pudeliga vett.

TEE ISE

Lõnga-Liined – 30

Porgandipirukad — 32

Uudised — 33

ELUMELU

Lembitu mõistatus, viktoriin — 34

Ristsõna — 35

Järjehoidja — 36

Dr Tindipleki töötuba — 37

Naeru-uss — 38

Siit ja sealt — 39

Sten Roosi muinasjutuvõistlus — 40

Galerii — 42

Auhinnasadu — 43

Koomiks — 44

Ajakiri Hea Laps ilmub 1994. aastast

Väljaandja: SA Kultuurileht

Voorimehe 9, Tallinn 10146, tel 6833145

Toimetuse: toimetus@healaps.ee

Peatoimetaja: Kätlin Vainola (katlin@healaps.ee)

Kujundaja: Vivika Kalt (vivika@healaps.ee)

Toimetaja: Anna-Magdaleena Kangro (anna@healaps.ee)

Trükk: Aktaprint

Tellimine AS Express Post

Tel 6177717

www.tellimine.ee

Hind üksikmüügis 2,50

Kaanepilt: Kertu Sillaste

MINU MAAILM

Lya Lahe
Londoni Eesti Kool

Vihma sajab.
Metsas kajab.
Välku lööb,
lärmi toob.
Pilved lähevad päikese ette,
päike viskas pisarad vette,
kuid kiired kuivatasid ruttu
selle suure päikese nutu.
Kuid siis juhtus ime,
kui oli veel natuke pime:
kaar läks üle maailma,
seitse värvi kaarel reas.
Iga ilm on tähtis meile,
iga ilm toob rõõmu teile!

ÕPIKUTE SUVESEIKLUS

Ülle Kütsen

Õpikutest peale koolilõppu
pole kuulda kippu ega kõppu.
Kas nad klassiruumis norutavad,
ajaviiteks laule jorutavad?

Aga äkki hoopis metsarajal,
kooliõpik lapsi taga ajab?
Ja kui nina raamatusse puurida,
saabki minust maadeuurija.

...

Madli Ann Paju
Viluste Põhikool

Minu kass Roosi
üsna isemoodi.
Jookseb ringi õue peal,
koeraga ta sõber hea.

Suureks kasvamas on ta,
mängib minu juustega.
Vahel näksib näppe ka,
hiiri ta ei armasta.

Õues mängib lehega,
lillepeenras lillega.
Tormi ajal jalutab,
päiksepaistel päevitab.

...

Ragnar Ilves
Viluste Põhikool

Murka on meil tore kass,
ei tal' meeldi ananass.
Kondab üksinda ta väljas,
koju tuleb, kui on näljas.

Meie majas pole hiiri,
Murka seadnud neile piiri.
Kasukas tal must kui öö,
talle meeldib oma töö.

Illustratsioon Kristi Kangilaski

MURKA

TEE KARAMELLIGA

Sven Sander Paas

3. osa

„Aga kui sul janu ei ole, siis miks sa oasi otsisid?”
küsis Teeloom pärast termose ära pakkimist.

„Ma tahan end seal puhtaks pesta,” ütles Karamelli-
kaamel end liivast puhastades.

„Liivast puhtaks?” pakkus Teeloom endaltki samal
ajal liiva pühkides.

„Liivast ja karamellist,” vastas Karamellikaamel ning
hakkas edasi oasi poole astuma.

Teeloom jäi talle hetkeks mõtlikult järele vaatama,
kuid tegi siis paar kiiremat sammu, et kaaslaseni jõuda.

„Oota, aga, siis sa poleks ju enam Karamellikaamel!”

„Jah,” vastas Karamellikaamel külmalt, „ma ei taha-
gi olla Karamellikaamel.”

„Miks?”

„Mis miks?” ei saanud Karamellikaamel aru. „Ma
tahan olla tavaline kaamel.”

„Mmhmm,” püüdis Teeloom mõista, „aga miks sulle
ei meeldi olla Karamellikaamel?”

Karamellikaameli kulm läks kortsu.

„Sssest-sest, et ma peakski olema tavaline kaamel.
See oli lihtsalt üks õnnetus!”

„Äkki oli õnnelik õnnetus,” pakkus Teeloom, „minu
meelest oled sa väga vahva!”

„Sa ei saa aru. Ma ei tunne end nagu Karamellikaamel.”

„Sa ei tunne seda karamellilõhna?”

„Ma tunnen, aga see ei ole minu lõhn.”

„Mmhmm.”

Teeloom ei saanud ikka päris hästi aru, kuidas keegi,
kes on nii äge, ei taha olla äge.

„Ma olen tegelikult lihtsalt kaamel, kes on karamel-
liga koos.”

„Mmhmm,” nõustus Teeloom mõtlikult.

„Ja kõik muudkui nuusutavad mind,” lisas Kara-
melli kaamel tülpinult.

„Muidugi nuusutavad,” elavnes Teeloom jälle, „mina
olen sind ka terve tee nuusutanud. Väga hea lõhn on
sull!”

Karamellikaamel turtsus: „Sa ei saa aru. Sa oled
lihtsalt ... lihtsalt üks viisakas Teeloom. Lähme nüüd
rutemini.”

Teeloom otsustas, et targem on mitte vaielda ning
nende teekond jätkus vaikuses. Mõne aja pärast saabus
õhtu ning kui päike viimaks loojus, jõudsid Teeloom ja
Karamellikaamel oasini.

„Pime on,” ütles Teeloom viimaks, et pikka vaikust
peletada ja heitis seljakoti seljast.

„Jah,” nõustus Karamellikaamel ning astus veel
mõned sammud vee poole.

„Ma teen lõkke,” kuulutas Teeloom ja hakkas kotist
tikke otsima, samal ajal kui Karamellikaamel katsus
varbaga vett.

Teeloom nägi seda ja küsis: „Oled sa hea ujuja?”

„Ma ei tea,” vastas Karamellikaamel, „ma pole kuna-
gi proovinud.”

„Siis ära äkki praegu veel vette mine,” pakkus
Teeloom ettevaatlikult. „Pimedas võid veel ära eksida.
Ole see üks öö veel Karamellikaamel.”

„Jah,” vastas Karamellikaamel ja võttis oma varba
veest välja.

Teeloomal oli vastuse üle hea meel.

„Kas sa aitaksid mul natuke oksti või lehti leida lõkke
jaoks?”

„Jah,” ütles Karamellikaamel jälle ja mõlemad hakkasid pimedas lõkkematerjali otsima.

Teeloom leidis ainult liiva, nii et jättis õige pea otsimise pooleli ja otsustas hoopis lõkke jaoks väikese augu kaevata. Karamellikaamel tõi suuga väikeseid lehti ja oksti. Tule süütamiseks need hästi ei kõlvanud, sest olid natuke ilased, aga kogenud Teeloom sai tikkude abil lõpuks ikka lõkke põlema.

Ümbrus läks veidi valgemaks ja soojemaks. Karamellikaamel tõi veel natuke süljest niisket lõkkematerjali ja Teeloom läks vee äärde teekannu täitma. Kui ta tagasi tuli, oli Karamellikaamel juba lõkke ääres istumas.

„Oi,” üllatus Teeloom, kui ta kannu tulele pani ja Karamellikaameli poole vaatas, „sa läigid tule paistel nii ilusasti.”

„Kas sina oled Teeloom sellepärast, et sulle kukkus kunagi teekann pähe?” küsis Karamellikaamel vastu.

„Ei,” vastas Teeloom kähku, kuid istus siis maha ja vajus mõttesse. „Ma ei tea. Ma olen alati selline olnud.”

„Sa ei tahaks olla nagu iga teine loom?”

„Ei,” vastas Teeloom jälle hetkegi mõtlemata ning võttis seljakotist termose ja natuke teepuru. „Ma ei tea, mis loom ma siis olema peaks kui mitte Teeloom.”

„Ma ka ei tea,” tunnistas Karamellikaamel pärast väikest pausi. „Nokkloom?”

Mõlemad mõtlesid hetke ja kihistasid siis natuke naerda. Vesi kannus hakkas keema.

„Teed tahad?”

„Ei. Kaamelid ei joo teed.”

„Tõesti?” üllatus Teeloom. „Ma ei kujutaks ettegi oma elu ilma teeta.”

Teeloom võttis kannu tulelt ning valas sisu endale termosesse.

„Siis sa oledki õige Teeloom,” ütles Karamellikaamel Teelooma askeldamist pealt vaadates.

„Jah,” nõustus Teeloom, „ja võib-olla olekski õige, kui sa oleksid lihtsalt Kaamel.”

„Jah,” ohkas Karamellikaamel ja heitis unistava pilgu veesilma poole.

Teeloom pani oma termose liiva sisse ja hakkas telki püsti ajama. Karamellikaamel vaatas jälle huviga, kuidas muidu liivas nii kohmakas Teeloom osavalt ja nobedalt oma kotikodu püsti sai. Jalgupidi telgis, heitis Teeloom pikali ning hakkas mõtlikult tähti vaatama. Karamellikaamel pani ka pea maha ja sulges silmad.

„Mul on hea meel, et ma sinuga kohtusin, Kaamel,” ütles Teeloom tasakesi, „ja mitte ainult sellepärast, et sa oled maailma ainus

Karamellikaamel. Veel viimast ööd.”

Karamellikaamel ei vastanud, aga tema saba joonis-
tas rõõmust liiva sisse mõned triibud.

„Head ööd!” soovis Teeloom ja ajas lõkkele liiva peale.

„Head ööd, Teeloom!” vastas Karamellikaamel ning sulges uuesti silmad.

Hambad laiali maganud Teeloom pistis pea telgist välja alles keskpäeval ning esimese asjana avastas ta, et Karamellikaameli enam pole. Polnud jälgi, karamelli-
lõhna ega ka tavalist kaameli. Isegi oaasi vesi tundus puhas.

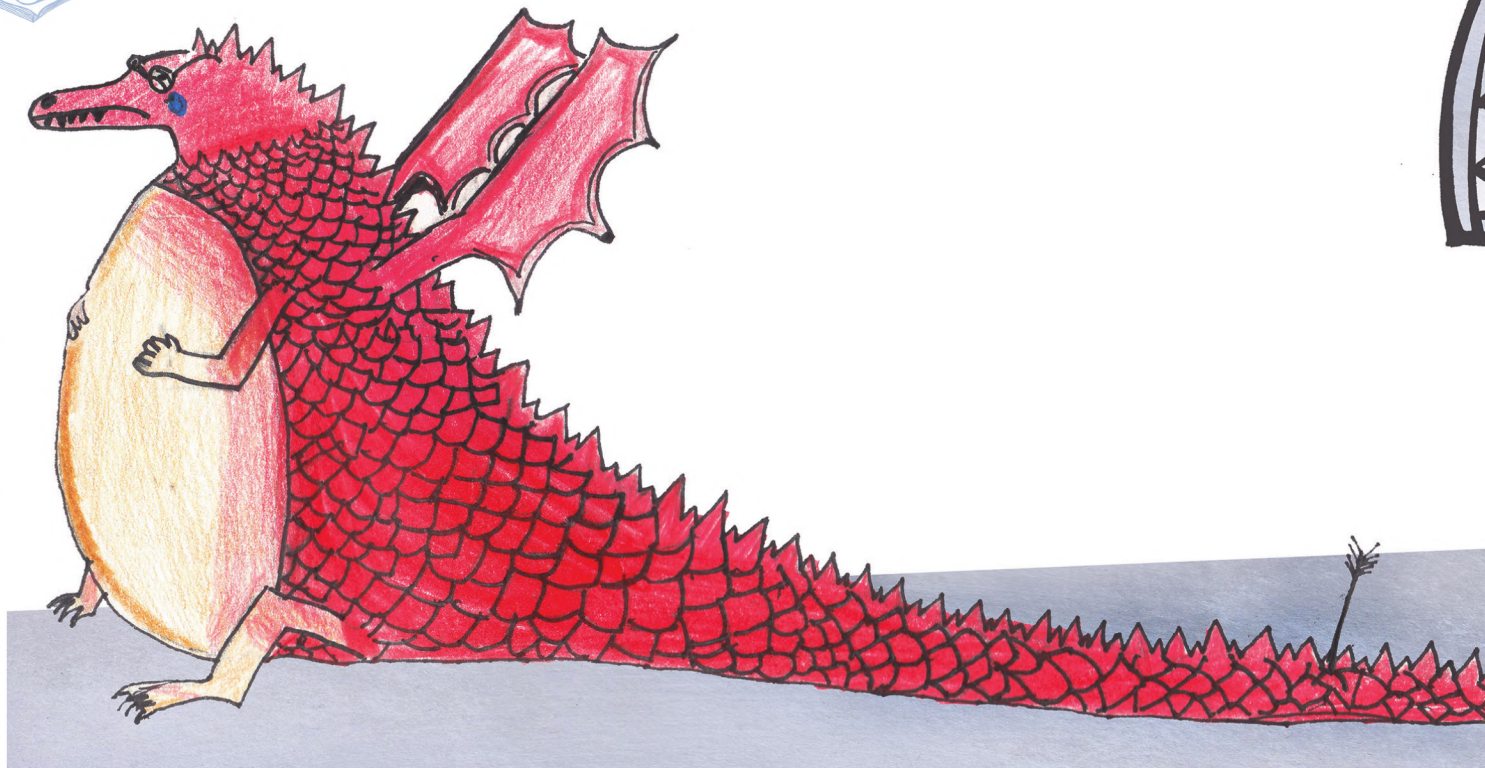
Hilist hommikusööki valmistades mõtles Teeloom, kus tema uus sõber küll olla võis. Võib-olla oli Karamellikaamel otsustanud veel ühe päeva karamellisena veeta või oli ta juba teiste kaamelitega karavanis lippamas? Võib-olla oli Karamellikaamel koguni möödunud viirastus? Hoolimata tõest lootis Teeloom üle kõige, et Kaamel on õnnelik ja et nende teed ristuvad veel, kasvõi korra.

Tuju parandamiseks hakkas ta oma kotist suhkrut otsima, kuid purgi välja õngitsenud, avastas ta, et selle sisu oli kõrbekuumuse käes karamelliks sulanud. See tõi Teeloomale naeratuse näole. Ta segas oma teetassi lusikataie karamelli ja veetis ülejäänud pärastlõuna oaasi ääres teekaravanist unistades.

(Lõpp)

Illustratsioonid Maris Siimer

Printsess, kes röövis lohe

Kord elas seitsme maa ja mere taga üks lohe. Tal olid punased soomused, suured ümmargused prillid ja merevaigukollased silmad ning talle meeldis väga jalutada metsas, mis oli ta koopa kõrval.

Lohel oli ka vanaisa, kes oli kõige võimsam lohe seitsme maa ja mere raadiuses. Vanaisa oli suur legan – see tähendab seda, et ta söi ainult lambaid, mis mõjus ta seedimisele hästi, ning tänu sellele olid peaaegu kõik lambad ümbruskonnas ära söödud.

Ühel päeval, kui lohe oma metsaringkäigul oli, kuulis ta põõsast sahinat. Lohe oli äärmiselt arg, seega ta tah-tis põgeneda, kuid enne, kui ta jõudis sammugi joosta, tundis ta oma tiivas tugevat valu. Tema tiiba oli nool lennanud ning nüüd oli draakoni tiivas tilluke kraater. Kuna lisaks inimestele, äiksele, ämblikele, rohutirtsudele, pingviinidele, narridele, õhupallidele ja paljule muule kartis vaene lohe ka verd, minestas ta, sest tema soomustel oli näha rohelist verd voolamas.

Lohe ärkas ühes keldris, kuhu ta oli aheldatud. Tema ees seisis üks tüdruk, kellel olid pikad, loksik blondid juuksed, kuldpruun nahk, tinahallid silmad ja kelle

peas oli pronksjas kroon. Kui tüdruk oli aru saanud, et lohe on üleval, astus ta paar sammu lähemale ning alustas vestlust: „Mina olen printsess ja sina oled minu pantvang, kuna mina püüdsin su kinni!”

Kuigi lohe kartis peaaegu kõiki inimesi, tundus talle printsess ohutu. Kunagi varem polnud lohe milleski nii väga eksinud, kuid see on juba üks teine lugu.

„Mis ma selle teadmise peale hakkan?” küsis lohe kulmu kergitades ja hukkamõistvalt üle prillide vaadates.

Printsess sai pahaseks, et lohe oli midagi vastu öelnud. Ta kirtsutas nina, puhises, läks näost punaseks ja lausus: „Sa oled siin pantvangis põhjusega, kuna sinu vanaisa on kõik ümbruskonna lambad ära söönud. Sa ei saa enne välja, kui su vanaisa pole kogu oma hävitus-tööd hüvitanud.”

Lohe kergitas oma prille ja ütles: „Eldan, et süüalusele on saadetud edasi lunarahanõuded, summaga, mis on võrdne kahjudega, mida süüalune tekitas. Vastasel juhul kardan, et seda lunaraha võitegi ootama jääda.”

„Küll me saadame,” porises printsess ning lahkus juuste lehvimise saatel.

Lohe joonistas Andreas Mere.
Printsessi joonistas Kertu Sillaste.

Minuti pärast tuli printsess tagasi ja alustas uuesti vestlust: „Hea küll, me võime selle lunaraha ka kahe silma vahele jätta, kui su vanaisa mind aitab. Nimelt mul on vaja, et ta mu ära rööviks, kuna kõiki täisväärtuslikke printsesse on elu jooksul vähemalt kord röövitud. Ma olen ju selle jaoks piisavalt ilus, – ega ta kole tõesti välja ei näinud – et mind röövitaks. Lisaks olen ma täiesti abiellumiseas ja mul oleks vaja ühte kena printsit või rüütlit, kes mind aitaks.”

Lohe oli nende tingimustega nõus ja kohe pärast vanaisale olukorra seletamist, röövitigi printsess ära.

Kuu aega oli möödas ja keegi polnud ikka veel isegi mitte üritanud printsessi päästa. Lohe tundis muret ja läks vanaisa vaatama. Kohale jõudes kuulis ta vanaisa koopast üüratut kriiskamist. Vanaisa istus väljas koopa ees väsinuma ja kurvemana kui kunagi varem. Koopa ees kepsutas ka üks lammaš ning vanaisa ei vaadanud tema poole, mis näitas olukorra tõsidust. Lohe läks kohe vanaisa juurde ja küsis, mis on juhtunud. Vanaisa viipas peaga koopa poole. Lohe läks sisse.

Koopas oli märjem kui tavaliselt – õigemini oli lohe

põlvini vees. Ta kuulis mööda koridori kõndimist, huilgamist ja ahastavaid hüüdeid. Kui ta oli printsessi toani jõudnud, nägi ta printsessi nutmas oma voodil, mis ujus mööda tuba ringi. Printsessi juuksed olid täiesti sassis, silmad punaseks nutetud ja ta ümbrus oli taskurättide ja jäätisekarpide kuhjaga kaetud.

Printsess ulgus lusikas jäätisega käes: „Ma ei olegi piisavalt ilus! Mida kõik minust nüüd mõtlevad? Lumivalgeke sai õnneliku lõpu! Tuhkatriinu sai õnneliku lõpu! Miks mina ei saa?”

Lohe läks ehmunult tagasi vanaisa juurde.

Vanaisa ohkas: „Ma olen näinud paljusid asju, aga see on neist kõige hullem. Ma pole viimased kaks nädalat magada saanud. Iga minutiga läheb see aina hullemaks. Tal on vist printsessi-ea-kriis või midagi. Palun aita mind!”

Lohele tuli mõte, ta läks sisse ning lausus printsessile: „Pane ennast valmis, printsess! Küla peal on jutud, et homme tuleb sind päästma piirkonna kõige vapram rüütel!”

Printsess pühkis pisarad ja naeratas korra, asudes kohe oma juukseid kammima.

Lohe jooksis kähku külla ning otsis üles ühe noore ja kena lambakarjuse. Lambakarjus proovis alguses tema eest põgeneda, kuid lõpuks sai ta aru, et see lohe ei taha halba.

„Vaata, jutt on selline,” seletas lohe, „printsess on viimased kuu aega ennast minu vanaisa juures haletsenud ning tal on tõesti vaja kedagi, kes ta päästaks. Sina saad selle eest minu vanaisa lubaduse, et ta ei söö su lambaid ja sina abiellud imekauni printsessiga.”

Karjus oli nõus ning järgmisel päeval ratsutas ta raudrüüs oma lambal printsessi päästma. Lohe vanaisa teeskles moe pärast võitlust ja seda, kuidas ta meeletult püüdis printsessi enda valdustes hoida. Karjus muidugi tundis ennast suurepäraselt, kuna ega sa iga päev kõige legendaarsemat lohet ei võida. Kui karjus koopasse astus ja printsessi leidis, oli ta tema ilust nii võlutud, et hakkas luuletama.

„Kuidas küll keegi on nii kaunis?” laulis karjus kõrgel häälel. „Nii esteetiline! Kes küll tema juukseid silus? Nii poeetiline! Ta on nii ingelilus nagu unistus! Ta on nii imeilus, minu avastus!”

Printsess oli karjuse sõnaseadmiskusest nii suures vaimustuses, et palus ise karjuse kätt. Nad asusid koos lossi elama ja printsess lasi karjusel iga päev endale luuletuse esitada. Lohe vanaisa sai oma vana elu tagasi ja kõik olid väga õnnelikud. Kui nad veel surnud ei ole, elavad nad õnnelikult tänase päevani.

Maarja Katariina Kerge

J. V. Veski nimelise Maarja-Magdaleena Põhikooli 8. klassist

Alma Lii ja
Eva Völuriga

PÄEV RATSATALLIS

Tekst Alma Lii Farkas, Eva Kreem, Kätlin Vainola

Astume Tallinnas bussi peale ja alustame sõitu ratsatalli. Kavatsame välja uurida, milline on ratsatreeneri töö – oleme üheks päevaks Kregleni tallides **Margit Järve** töövarjud.

ENNE TRENNI

Pool tundi hiljem väljume Kurtnas. Kiire kõne Margitile ja saame täpsustavad juhtnöörid. Natuke otse, siis paremale, järvedest mööda ja juba tulebki Margit meile rõõmsalt vastu. Kõigepealt viime asjad riietusruumi. Seal on ees juba tüdrukud, kes sätivad ratsakiivreid pähe. „Tavaliselt tullaksegi trenni pool tundi varem kohale,” selgitab Margit. „Siis jõuab hobuse karjamaalt ära tuua, teda puhastada, saduldada ja kõik trenniks valmis panna.”

NUNNUMEETER PLAHVATAB

Tutvume ruumiga, kus hoitakse sadulaid, valjaid, kiivreid, harju ja kõike muud vajalikku. Edasi lähme talli ja näeme hobuseid. „Nunnumeeter läks nii põhja, et tundus, nagu oleks see plahvatanud,” meenutab Alma hiljem. Astume algatuseks poni Kessu juurde. Kessu seisab hästi vaikselt. Tuleb välja, et

Margit, Eva ja Alma Lii Kregleni talli ees

ta tukub. Uurimegi, kas hobused magavad silmad lahti? „Kui nad tukuvad, on neil silmad lahti,” selgitab Margit. „Kessu on just karjamaalt tulnud, kohe saab harjamisega mõnusa massaaži ja tal on lihtsalt hea olla.”

SADULAD SELGA!

Juba tuleb üks tüdruk suure sadulaga. „See on Traxiku sadul,” läheb Margit edasi teise boksi. Üks-kaks pannakse sadul ponile selga. Traxik on väärikas easloom, juba 25-aastane. „Kui inimese elueaga võrrelda, siis korruta kolmega!” Teeme kiire arvutuse ja saame teada, et inimesena oleks poni juba 75-aastane. „Nii et ta on paras pensionär,” naerab Margit ja kröbistab kilekotti.

Selle peale kikitab Traxik kõrvu ja tuleb kohe ninapidi uurima. Ponile pannakse valjad pähe. „Kilekott leivaga on alati taskus. Kröbistad seda, kui on midagi vaja, see on hobuse meelitamise kott,” selgitab Margit.

„Treener! Kas aitaksid sadulat panna?” kostab palve Kessu juurest.

MANEEŽILE

Loomadel on sadulad ja valjad peal ning Margit hõikab üle talli: „Lähme!” Kessu läheb nagu õmblusmasin, tema kapjade alt kostab tik-tik-tik-tik. Maneežil hakkab kohe kõrvu lindude säutsumine. Ja jalge all tunned soolatud liiva. Jah, lugesid õigesti! Liiva hulka pannakse umbes tonn soola, et see säiliks aastaringsest pehmena. Talvel on väljas 20 kraadi külma, aga liiv on ikka nagu liiv.

Lapsed ja hobused kogunevad maneeži keskpaika ja algab jaluste mõõtmine. „Sõrmed sadula peale ja siis kaenla alla, see on enam-vähem mõõtmine,” selgitab treener. Juba on tüdrukud ponide ja hobuste seljas ning astuvad eemale. „Kas kuulete kõik mind?” hüüab Margit ja lisab: „Kui vaja, toon ruupori!”

TASAKAAL

Saame teada, et hobusega sõitmine on umbes sama mis kõndimine. „Igal inimesel on oma raskuskese, hobusel ka, liiga ees ja taga ei saa sadulas olla. Hobuse seljas peavad sul olema õlg, puus ja kand ühel sirgel, siis püsid tasakaalus.” „Kand alla, lase lõdvaks ennast,” hüüab Margit samal ajal meeldetuletuseks ratsutajatele.

Ratsutajad teevad suuri ringe. Treener palub neil aeg-ajalt peatuda. „Nagu jalgrattaga sõidad, sul on

Kiivrid pähe

Traxiku ettevalmistamine trenniks

lenks ja pedaalid,” räägib ta. „Algajal käin kõrval, õpetan kuidas seisma jääda. Tõmba, lase lahti, tõmba, lase lahti! Liigud hobusega kaasa, samal ajal hoiad ratsmeid ja neid ei hoita ka kuidagi niisama.”

Margit näitab ette ja püüame meelde jätta: „Sõidad nagu teetass käes ja tee ei loksu maha.” Eva uurib: „Kas vastab tõele, et ratsutamise neli väga olulist elementi on rütm, tasakaal, koordinatsioon ja tähelepanu?”

„Jaa,” kinnitab Margit.

Kapjade puhastamine pärast trenni

Fotod Kätlin Vainola

Völuri harjamine

Eva noogutab: „Selle tarkustera korjasin üles filmist „Ostwind”. Soovitan seda vaadata kõigil hobusesõpradel.”

VEEL TARKUSETERI

Juba kõnnib treener labidas käes ühe hobuse suunas. Loom on seisma jäänud ja teeb häda, mis lükatakse labidale ja koristatakse kohe ära. Selle jaoks on maneeži keskel käru. Kuuleme hobuste kohta veel põnevat. Kas ka teie mõtlete, et oksendamine on täiesti normaalne? Jah, seda ta on, kuid mitte hobuste jaoks. Nimelt hobused ei oksenda. Vaatame Margiti juhatusel hobuse sammu. See on neljatakiline, parem-parem, vasak-vasak. „Istud sadulas ja tunned, üks-kaks, kolm-neli, üks-kaks, kolm-neli. Kellel käimisega raske, need saavad õppida hobuse seljas uuesti kõndimisliigutust,” selgitab ta.

Margiti enda jaoks algas kõik lapsepõlves. Maal veeti hobustega heina, meeles on kuhja otsas sõitmine. 13-aastaselt läks ta ratsutamistrenni.

ESIMISE TRENNI LÕPP

Nüüd palub Margit ratsutajatel võtta kätte ratsapiitsad ehk stekid. Nendega antakse hobusele märku. Margit märkab, et ühel tüdrukul on stekk seinapoolses käes. „Võta teise kätte,” hüüab ta. „Kui on seina pool, siis ei saa seda hästi kasutada!” Siin ei ole lugu vasaku- või parema-käelisusest. See on harjutamise asi, stekki tuleb hoida mõlemas käes. Märkamatult hakkabki esimene trenn läbi saama. Ratsutajatel seisab ees veel üks oluline töö – kapjade puhastamine. „Pärast trenni on kabjad liiva täis. Hobusepoolne käsi võtab kabja ja puhastad teisega,” selgitab treener.

VÖLURIGA RATSUTAMA

Ja ongi käes meie päeva tipphetk! Saame ratsutamiseks suure isaslooma nimega Völur ning meid saadetakse sadularuumi kiivreid, harju ja valjaid tooma. Eva harjab Völuri üht ja Alma Lii teist külge. Margit on Völurile ise nime pannud. Nimi oli juba hobuse ema tiinuse ajal valmis mõelnud. Muide – hobused nimetatakse isa esimese nimetähe järgi. Völuri isa nimi oli Vörsik.

Eva on varem ratsutanud ja hüppab esimesena sadulasse. Alma Lii ei ole hobuse selga üldse varem istunud ja tunneb natuke ärevust: „Oh! Mis tunne oleks sinul, kui sind pandaks umbes kahemeetrise turjakõrgusega hobuse selga esimest korda elus. Mu süda klopib nagu mikser vastu kaussi!”

KODUTEEL

Vahetult enne viimast ringi Alma harjub ja unustab hirmu, kuid siis on juba aeg bussi peale joosta. Völuri kapju ei jõua me puhastama hakata. „Ütleme nii, et meil isegi vedas. Mõtles, kui sulle virutaks üks suur hobune kabjaga vastu pead,” arutab Alma bussipeatuses. „Kapjade puhastamine tundub vist üks tüütumaid asju ratsutamise juures, kuid seda ei saa kuidagi ära jätta, sest muidu kuivab hobuse kabi soola tõttu ära ning kõik liiv viidaks kapjadega maneežilt välja.”

Koduteel oleme väga elevil. Mõtlemine, kuidas oleks võimalik edaspidi ratsutada. Arutame, kui tore oleks ise hobuseomanik olla. Muidugi peab ütlema, et kui pärast selle loo lugemist tunned sinagi soovi hobust soetada, siis tea, et kui sul on juba üks hobune, on sul vaja ka teist, sest hobused on ikkagi karjloomad. Õnneks on ratsutamise ja hobustega võimalik tegeleda ka paljudes ratsatallides ja -laagrites!

RAAMATUD HOBUSTEST JA PONIDEST

Tallieluga tuttavaks

Kui tahad teada, milline on tallielu, mida hobused ja ponid endast üldse kujutavad ja kuidas ratsutada, siis on hea alustada sellest raamatust. Peategelane Iiris läheb Tikumäe talli õppima ratsutamist ning liitub seal poniringiga, milles käivad ka Riina ja Riku. Aasta jooksul õpitakse ratsutamist ja ponide eest hoolitsemist. Iiris tutvub põhjalikult tallieluga ja saab teada, et iga poni on omaette isiksus. Raamat on väga vahvalt illustreeritud, selles on palju pilte ja selgitusi, mis teevad selgeks, mis on mis.

Reetta Niemelä „**Tikumäe tall**”, pildid Salla Savolainen. Tõlge Marika Vinder. Avita, 2012.

Sandra ja Metsroos

Sandra elab kohas, mis on ratsutamiseks ja loomade pidamiseks justkui loodud. Ta on koos emaga maa risti ja põiki läbi sõitnud ja proovinud juba vähemalt kümnet poni. Nad püüavad leida Sandrale uut poni, sest tüdruk on vanast välja kasvanud. Õiget looma aga ei leita, kuni tüdruk istub Metsroosi selga. Kontakt loomaga on võimas ja Sandra vaimustub Metsroosist kohe. Paraku on looma halvasi koheldud ja on karta, et temaga ei saa hästi võistelda ega hüppeid sooritada ning täiskasvanud otsustavad, et seda looma ei saa osta. Aga Sandra tunneb, et hoolimata looma metsikusest ja ettearvamatuses on just Metsroos see õige.

Rootsi kirjaniku Heddi Böckmani raamat „**Sandra ja poni**” on Sandra-sarja esimene raamat. Tõlge Mari Tuulik. Kirjastus Kunst, 2004.

Poni päästmine

Rob on liikumispuudega poiss, kes elab maal ja toob jõuluvaheajal koju poni. Poiss on juba mitu nädalat käinud söötmas looma, kes seisib päevast päeva hoolitsemata ja karvakasvanult külmas õues. Võis minna mitu päeva, enne kui tema ketti edasi tõsteti. Robi ema ja isa on looma nähes mures, perel on rahalised raskused ja võõrast looma ei sobigi ju üldse võtta. Aga samas on näha, et poni peremees ei tunne looma vastu huvi ja poni on eluohtlikus seisus. Kutsutakse loomaarst, kes kinnitab looma viletsat tervist. Poni hakkab paranema just eelkõige tänu Robi suurele armastusele ja hoolitsemisele ning liikumispuudega poisile teeb ratsutamine palju head.

Christine Pullein-Thompson „**Õnnetu poni**”. Tõlge Aino Jõgi. Olion, 2000.

Retk loomadega

14-aastase Carey vanemad sõidavad töö tõttu välismaale. Carey jäetakse selleks ajaks oma kümme aastat vanema poolde Hannahi hoolde. Tüdrukud ei ole varem teineteist näinudki, aga isa arvab, et see on hea lahendus, sest Carey on natuke haige ja Hannah on töötanud põetajana. Carey ootab Hannahi tulekut väga ja lubab oma poni Tiidrit poolõega jagada, kuid selgub, et Hannah ei salli ratsutamist ja kogu nende puhkus hakkab üldse kujunema õudusunenäoks. Läheb nii, et Carey võtab oma poni ja koeraga ette pika teekonna vanaema juurde. Retk on täis seiklusi ja ootamatusi ning lõpplahendus pakub üllatusi.

Diana Pullein-Thompson „**Pikk sõit koju**”. Tõlge Gerli Kuhi. Olion, 2001.

Pildid
Vectorstocker/
AdobeStock

TERE, LIND!

Foto Reel Sau

Foto fotoparus/AdobeStock

ÖÖSORR

Peep Veedla

Õine metsaelu tundub meile pisut salapärane, kuid tänavuse aasta linnu jaoks on see argipäev. Õieti küll pigem „argiöö”. Just suviti muutub looduses ka öösiti põnevaks, elu keeb kõikjal. Ja parim aeg suvise ööeluga tutvumiseks on mõistagi juunikuu, mil ööd on kõige valgemad ja lühemad.

KUS VÕIB ÖÖSORRI KOHATA?

Öösorri kohtamiseks on parimad võimalused raba-männikutes ja nõmmemetsades, aga ka puisniitudel ja raiesmikel. Ning maanteedel, sest ka teedele kipuvad öösorrid jahile tulema. Öösel peab öösorr jahti lendavatele putukatele. Tema graatsilist ja osavat nahkhii-relaadset lendu on põnev jälgida. Autotulede valguses paistavad hästi silma ka isaöösorri valgetäpilised

tiivaalused. Eriti vahva on tema kevadine mängulend, kui sorr kõvasti tiibu laksutab ja vahel ka ootamatult kräunatab. Kõige lihtsam on aga öösorri olemasolust aimu saada tema laulujorinat kuulates, see kostab öises vaikusel päris kaugele. Ükski teine lind sellist sorinat ei esita, segi pole seda kellegagi ajada.

ÖÖSORRI LAULUJORIN

Jorin on pikk, vaid helikõrgused muutuvad aeg-ajalt. See hää meenutab voki vurinat, aga kas oled seda üldse kuulnud? Tänapäeval on ju ketramine unustatud tegevus, väga vähestel on veel ehk vokk toanurgas ja küllap siis pigem moe pärast.

Öösorri on ikka kutsutud ketrajalinnuks, aga ka kitselüpsjaks. Juba antiikajal arvati, et sorr külastab

Kõige lihtsam on aga öösorri olemasolust aimu saada tema laulujorinat kuulates, see kostab öises vaikuses päris kaugele.

öösi kitselauta ja lüpsab piima. Loomad jäävat selle tagajärjel pimedaks. Isegi öösorri ladinakeelne nimi *Caprimulgus* tähendab kitselüpsjat.

MUISTENDID RÄÄGIVAD

Kõige levinum öösorrimuistend räägib aga naisest, kes ketras nii hoolega, et ei teinud enam argi- ja püha-päeval vahet. Seepeale muudetud ta linnuks, kes peab ketrama öö läbi, peatudes vaid lõngarulli vahetuseks. Pause öösorr tõepoolest laulujorina vahel peab.

Üks öösorri laialt levinud nimetus on laiskkull. Vanemuise lauluõppimise ajal jäänud ta liiga kauaks magama, kõik laulud võetud ära. Kui ta ükskord üles ärkas, õppinud ta laulu hobuse soristamise järgi. Öösorr on lind, kes oma salapärasusega on inimeste fantaasia rikkalikult tööle pannud.

PESA KAHE MUNAGA

Laiskkulli nimi on mõneti ka ehk seetõttu levinud, et öösorr ei ehita omale pesa, vaid muneb kaks muna lihtsalt maapinnale. Kui juhtume liikuma päevasel ajal öösorri elupaigas ja satume tema „pesa“ peale, tõuseb ta munadelt lendu alles siis, kui hakkame talle peale astuma.

Vähekäidavates kohtades võibki tema valik langeda teerajale, kuna seal on rohkem ruumi, tihe taimestik

talle ei meeldi. Oma kahte muna hauvad sorrid kordamööda kaks ja pool nädalat, pojad kooruvad tõenäoliselt just juunikuus. Lendamaõppimiseni kulub neil terve kuu, nii et ööliblikaid tassivad neile niikaua siiski sorrivanemad. Tegelikult teevad nad seda hiljemgi, pole nad laisad midagi. Aga ega kiiret selle iseseisvumisega pole, enne septembrit niikuinii rännumõtteid ei mõlgutata, mil tee viib öösorrid Aafrikasse, Sahaarast lõuna poole.

SORRI KÜLASKÄIK

Kui palju neid aga sügisel siit Aafrikasse minemas on, sõltub siinsest käekäigust. Öösorride arvukust on meil hinnatud kümnele kuni kahekümnele tuhandele paarile, kuid kui kauaks selline arvukus püsib olukorras, kus metsade määrdamine on niivõrd tihe, näitab aeg.

Lageraiete tagajärjel jääb öösorridele sobivaid elupaiku aina vähemaks. Aga mine tea, ehk kohastuvad need sümpaatsed linnud ka muutunud oludega. Mullu augustis, ühel soojal sumedal öhtul, maandus üks öösorr mu kodumaja ette kõnniteele. Nagu oleks külla tulnud. Vaatasime mõnda aega tõtt, misjärel suundus ta rahumeeli maja kõrvale lehiste vahele putukaid püüdma. Ootasin teda ka järgmisel ning ülejärgmisel öhtul, kuid enam teda koduaias pole kohanud. Unistus öösorrist kui aialinnust jäi aga meelde mõlkuma.

Esialgu jääb öösorr siiski rabamännikute ja nõmmede linnuks ning mingem just nüüd, juunikuus, sinna tema laulujorinat kuulama!

Taani lipp Lindanise lahingu ajal taevast alla langemas. Christian August Lorentzeni maal aastast 1809. Maal asub Taani Rahvusgaleriis

Foto Wikipedia

LINDANISE 800

Jaak Juske

Lindanise lahing 1219. aastal on esimene kord, kui Tallinna on kindlalt kirjalikes allikates mainitud. See on ka keskaegse Tallinna – vana nimega Revali – algus, sest taanlaste rajatud linnuse juurde tekkis ajapikku kaupmeeste ja käsitöölise hansalinn. Lindanise lahingu 800. aastapäeva puhul külastab Eestit ka praegune Taani kuninganna Margarethe II.

RISTISÕDA EESTLASE NAABRITE VASTU

Enam kui 800 aastat tagasi elasid Läänemere idakaldal Baltikumis rahvad, kes polnud veel saanud kristlasteks, vaid uskusid oma jumalaid. Samal ajal läksid tänapäevase Eesti ja Läti aladelt läbi sakslaste kaubateed Venemaale.

Kuigi esialgu üritati siinmail rahumeelselt kristlust levitada, siis 1198. aastal olid Saksamaalt pärit ristisõdijad asunud tule ja mõõga meie lõunanaabreid liivlasi ja latgaleid, lätlaste esivanemaid, ristiusku pöörama. Piiskop Alberti juhtimisel asutasid nad 1201. aastal Läti suurima jõe – Daugava kaldale ristisõdijate

pealinna Riia. Aasta hiljem pandi alus mõõgavendade ordule. Need oli rüütlid, kes Kristuse nimel jõuga siinseid paganaid ristiusku pöörasid. Ja juba viis aastat hiljem olid meie lõunanaabrid uue usu vastu võtnud. Kõige kuulsam oli neist liivlaste vanem Kaupo, kes lausa Roomas kirikupea paavsti juures käis. Toona oli selline rännak ikka väga suur ettevõtmine. Autoajastu ni jäi siis veel 700 aastat.

RISTISÕDIJAD PÖÖRDUVAD EESTLASTE VASTU

1208. aastal pöörasid piiskop Albert ja mõõgavennad oma relvad põhja pool elavate eestlaste vastu. Eestlastel toona oma riiki veel polnud. Meie esivanemad elasid maakondades, mis omakorda jagunesid kihelkondadeks. Oma puitlinnustes elasid kohalikud ülikud ehk vanemad.

Eestlased osutasid sakslastele väga visa vastupanu. 1210. aastal saavutati Põhja-Lätis Ümera jõe ääres mõõgavendade vastu hiilgav võit. Vahepeal laastas

maad kole haigus katk, mis tõi mõneks aastaks kaasa vaierahu sõjategevuses. 21. septembril 1217 said eestlased praeguse Suure-Jaani lähedal Madisepäeva lahingus suure kaotuse osaliseks; langes ka meie kõige kuulsam vanem Lembitu. Kogu maa alistamisest oli asi aga ikka veel väga kaugel.

LINDANISE LAHING

Sakslased olid hädas eestlaste alistamisega. Nii kutsusid nad appi Taani kuninga, selle aja Läänemere ühe võimsama valitseja. Juunikuus 1219 randuski Taani kuningas Valdemar II oma mitmesajast laevast koosneva laevastikuga Tallinna lahe ääres toonase Rävalla maakonna südames. Tallinna vanalinna siis veel olemas polnud.

Eialgu võtsid eestlased taanlased rahumeelselt vastu. Tehti kingitusi ja lasti end ristida. Taanlased asusid samal ajal arvatavasti Toompeal asunud eestlaste Lindanise puitlinnuse asemele oma kivikantsi ehitama. Eestlaste vanemad kogusid aga krooniku sõnul kokku suure maleva ja ründasid 15. juunil taanlasi. Algas Lindanise lahing.

Rünnak oli eestlastele algul edukas. Tapeti palju taanlasi ja vastased löödi taganema. Eesti sõdalastel

õnnestus jõuda isegi telgini, kus arvati viibivat kuningat, ja surmati seal olnud Eestimaa piiskop Theoderich. Legendi järgi olevat piiskop end ise Valdemari mantlisse riietanud ja nii kuninga eest oma elu andnud. Taanlaste üks väejuhte, Rügeni slaavlaste vürst Vitslav, asus oma vägedega orus Toompea merepoolisel nõlval ja jäi lahingu alguses võitlusest kõrvale. Tavaliselt on tema väesalga asupaigaks peetud hilisema Mihkli nunnakloostri ümbrust. Praegu asub vanas kloostris Gustav Adolfi Gümnaasium.

Peagi, nähes eestlasi lähenemas, sekkus ka vürst Vitslav oma meestega lahingusse, astudes neile vastu ja lüües eestlased tagasi. Selle peale jäid taanlasi jälitavad eestlased seisma, võimaldades taanlastel koonduda ja omakorda pealetungile asuda. Üheskoos slaavlastega rünnati nüüd eestlasi ja aeti nad põgenema. Kroonika teatel sai lahingus surma üle 1000 eestlaste.

TAANI LIPU SÜNNILEGEND

Paljud Taani pärimused seostavad Lindanise lahinguga Dannebroggi, Taani lipu saamislugu. Legendi järgi langes lahingu raskel hetkel – piiskoppide palvete peale ja Valdemari lubaduse järel oma eluviisi parandada ja piiskoppide tulusid mitte kärpida – taevast alla punast

Taani kuninga
aed Tallinnas

Legendi järgi langes lahingu raskel hetkel taevast alla punast värvi valge ristiga lipp, mis innustas taanlasi vasturünnakule ja aitas nad võidule.

värvi valge ristiga lipp, mis innustas taanlasi vasturünnakule ja aitas nad võidule. Taani ristilipp on Rootsi, Norra, Islandi ja Soome ristilippude isa. Ka Tallinna linna väike vapp on Dannebrogiga sarnane – punasel kilbil valge rist.

Foto Igor Sokolov / Adobe Stock

60ndaks
aastapäevaks
loodud Barbie
nukud

KUULSAIM NUKK KOGU MAAILMAS – BARBIE!

Marge Pärnits

Täiskasvanud ütlesid Barbie nukust rääkides, et 1959. aastal ilmus Ameerika poelettidele nukk, kellest kasvas välja ülemaailmne mänguasja-, moe- ja kultuuriikoon. Igaüks, kes tahaks aga selle kohta midagi lihtsat öelda, arvaks, et 60 aastat tagasi tehti juhuslikult üks nukk, kes muutus ootamatult väga popiks.

TEISMELISE MOEMODELLI PÖÖRANE EDU

Barbie mõtles välja Ameerika mänguasjatootja Ruth Handler, kes oma tütre mängides jälgides tuli mõttele seniste beebinukkude asemel pakkuda lastele mängimiseks täiskasvanud naise kehaga ilunukku.

„Teismelise moemodellina“ reklaamitud nukk esitleti 9. märtsil 1959. aastal New Yorgis Ameerika rahvusvahelisel mänguasja-messil ning teda saatis pöörane edu.

Loomulikult seepärast, et Barbie oli tõepoolest täiesti teistsugune, kui varasemad tüdrukute mänguasjad olid olnud.

AKTIIVNE BARBIE

Ehkki lapsevanemad olid esialgu Barbie suhtes umbusklikud – usuti, et täiskasvanud naise kehaga nukk ei sobi lastele mängimiseks – sai just uudsest välimusest nuku peamine tõmbenumber. Barbie ei ole enam ammu lihtsalt mänguasi. Ta tegutseb raamatutes ja filmides, teleseriaalides ja arvutimängudes ning talle on disaininud rõivaid maailma kuulsaimad moekunstnikud. Nukul, keda on praeguseks müüdud üle miljardi eksemplari, on oma perekond, sõbrad, lemmikloomad ning lõputul hulgal sellesse maailma kuuluvaid väike-seid esemeid.

ERINEVAD ELUKUTSED

60 aasta jooksul on Barbie rõõmustanud miljoneid tüdrukuid, teinud läbi mitmeid muudatusi välimuses ning proovinud kõikvõimalikke elukutseid. Sünnipäevalaps pole küll elukutse, aga muuhulgas on toodetud ka spetsiaalseid sünnipäeva tähistavaid Barbie nukke, kellel käes uhked tordid ning seljas pidulikud printsessikleidid.

BARBIE FAKTE

- Barbie täisnimi on Barbara Millicent Roberts. Ta on pärit Willowsi linnast USA Wisconsinis riigis ning ta käis Willowsi keskkoolis. Barbie ema nimi on Margaret ning isa nimi George.
- Esimene Barbie maksis kolm dollarit ning 1959. aastal müüdi 300 000 Barbie nukku.
- Kõige rohkem on müüdud 1992. aastal välja antud Totally Hair Barbie't, kellel on kandadeni ulatuvad juuksed.
- Barbie on esindanud 50 erinevat rahvust ning talle on rõivaid disaininud enam kui 70 kuulsat moeloojat.
- Barbie on mänginud peaosa 36 filmis ja tal on olnud enam kui 200 ametit.
- Alates 1992. aastast on Barbie kuus korda kandideerinud presidendiks.
- 2015. aastast on loodud enam kui 100 erineva nahatooni, etnilise kuuluvuse, juuksemeie, silma värvi ning isegi näokujuga Barbie nukku. Seda kõike selleks, et paremini esile tuua erineva kehakuju ning pikkusega naisi. Praeguseks on lisaks tavapärasele Barbie nukkudele olemas ka kurvikas, pikk ja lühike Barbie.
- Barbie esimeseks lemmikloomaks oli hobune Dancer. Lisaks on olnud tal vähemalt 50 lemmikloomat: koeri, hobuseid, ponisid ja kasse. Samuti on Barbie lemmikud olnud papagoi, šimpans, panda, lõvikutsikas, kaelkirjak ja sebra.
- Esimest korda sai Tartu Mänguasjamuuseumis Barbie näitust vaadata 1998. aasta suvel. Sel aastal avatud näitusel on väljas üle 400 nuku ja arvukalt muid Barbie'ga seotud mänguasju.
- Barbie eesmärk on kanda sõnumit: „Sa võid olla kes tahes!”

Foto Eesti Mänguasjamuuseum

Kõige esimene Barbie 1959. aastast

Terve selle aasta jooksul on võimalik Tartu Mänguasjamuuseumis imetleda näitust „Barbie 60”, süüa Barbie kohvikus, mängida Barbie linnas ning olla maailma ägedaim moedisainer.

Barbie näitus jääb Tartu Mänguasjamuuseumis avatuks kuni 2. veebruarini 2020. Muuseum on avatud kolmapäevast pühapäevani kella 11-18.
Lisainfo: www.mm.ee

Sünnipäev: 17. detsember
Kool: Pärnu Vanalinna Põhikool (1.-4. klass),
 Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium (5.-12. klass)
Instagram: mikkparg

MITMEKÜLGNE MIKK PÄRG

Lisaks mustkunstniku- ja näitlejaametile on Mikk veel luuletaja, *performance*kunstnik, graafiline disainer ja kujundaja. Õige pea on ilmavalgust nägemas ka Miku esimene luuleraamat. Kes teeb, see jõuab, nagu öeldakse! „Kus on alternatiivset kunsti, seal võib mind ka kohata,” ütleb noormees ise. **Ande** vestles Mikuga seekord mustkunstist.

MUSTKUNSTI AVASTAMINE

Lapsena armastas Mikk eelkõige õues mängida. Enim meeldisid talle puidust pulkadega sõjamängud ja lets ehk ukakas, aga ka muud sportlikud mängud, nagu vibulaskmine ja võrkpall. Lemmikmänguasju tal ei olnudki, selle asemel pakkus talle huvi elektroonika lahti võtmine.

„Ma tahtsin aru saada, kuidas erinevad seadmed toimivad,” selgitab ta. „Võib-olla see tekitaski huvi mustkunsti vastu – et miks asjad töötavad ja kuidas nad üksteisest sõltuvad.”

Mustkunsti juurde jõudis Mikk 13-aastaselt tänu Taimar Müllerile. Mõlemad olid Pärnu poisid ning kohtusid juhuslikult ujuma minnes. Pärast ujumist tuli Taimar Miku seltskonna juurde mustkunsti näitama ja omavahel peeti maha ka räpilahing. Poisid jäid suhtlema ning õige pea harjutas ka Mikk Taimari eeskujul mustkunsti.

OSKUSTE LIHVIMINE

Koolis poiss eriti oma trikke ei näidanud. „Eks vahe-tundides ja kooliüritusel sai veidi esinetud küll. Aga Sütevaka on pisike, 300-400 õpilasega kool,” selgitab ta. „Kui olin juba kahel vahetunnil trikke teinud, siis oligi kogu kool näinud.”

Et oma oskusi lihvida, käidi tänavatel juhuslikele inimestele trikke näitamas. Õige pea jäid Pärnu tänavad poistele kitsaks. Nii hääletasidki Mikk ja Taimar tihti hommikul Pärnust Tallinna ning veetsid päeva Viru keskuses poodlejatele trikke tehes. „Niimoodi me kaks esimest aastat mustkunsti õppisimegi,” meenutab Mikk. „Ma küll enam ei soovitaks lastel maanteel hääletada ja võõraste inimeste autode peale ronida. Mitte et elu oleks ohtlikumaks muutunud, aga 13-14-aastas-te poistena oli meie ohutunnetus veel paigast ära. On õnneasi, et meiega midagi ei juhtunud.” Koos Taimariga toodi lavale ka kaks täispikka etendust.

LEMMIKŽANR

Oma meelisžanriks peab Mikk mentalismi. „See ei ole küll põhiline asi, mida ma teen, aga ta on kindlasti mu lemmik,” räägib ta. „Mentalism tähendab trikkide tege-mist läbi mingi üleloomuliku meediumi. Ehk et sa küll väidad, et sina ei oma mingeid üleloomulikke võimeid, aga et maailmas on olemas mingid võimalused näiteks ennustamiseks või mõtete lugemiseks.”

„Minu stiiliga aga mentalism kahjuks ei sobi. See eeldab sellist veidi müstilisemat karakterit, aga oma olemuselt olen ma pigem hästi lõbus ja jutukas – nii-öelda rahvamustkunstnik,” iseloomustab Mikk oma esinemisstiili. „Minu etenduste ajal tuleb hästi palju inimesi lavale ja mulle meeldib nendega suhelda. Viia mustkunst nende kätte. Mitte, et mina olen see maagi-line objekt, vaid et me kõik omame maagiat.”

NÕUANDED NOORELE MUSTKUNSTNIKULE

Noorel mustkunstnikul soovitab Mikk leida keegi, kellega koos harjutada ning üksteist innustada: „Mitu esimest aastat on mustkunst tänamatu – sa eksid ja sul läheb valesti. Seda on palju lihtsam taluda, kui sul on keegi kõrval, kellega koos tagasilööke läbi elada. Ja teine inimene, kes tunneb mustkunsti saladusi, saab sinu esitlust kõrvalt vaadata ning soovitusi jagada.”

Peegli ees harjutada Mikk ei soovita: „Kui tahad oma esitlust kõrvalt näha, siis filmi seda ja vaata videost. Ja muidugi – mine võimalikult ruttu tänavale, võõrastele inimestele oma trikke näitama! See annab meeletult kogemusi ja esinemisjulgust. Kodus endale või pere-liikmetele trikkide tegemine on hoopis teine asi, kui võõrale publikule.”

calipso88/Adobe Stock

HEADLAPS

HEADLAPS

TRIKK

Enne triki tegemist selgitab Mikk ilmeka näite abil, kuidas mustkunst töötab. Selle jaoks palub ta abilisel ühe käe ette sirutada, peopesa üles suunatud.

„Sinu ülesandeks on nüüd oma peopesa allapoole pöörata!”

Loomulikult ei ole see kuigi keeruline ülesanne – kerge randmeliigutus ja peopesa ongi pööranda poole suunatud.

„Väga lihtne, onju?” kiidab Mikk, „Mustkunstnikud leiavadki selliseid huvitavaid, igapäevaseid pärle. Nad võtavad midagi, mida inimesed oskavad teha ja teevad selle palju keerulisemaks. Näiteks – proovi nüüd teha sama asja, aga ilma, et sa oma rannet liigutaksid!”

Ühe põneva lahenduse pakkus paar aastat tagasi välja umbes 16-aastane poiss. Ta sirutas käe ette, astus paar sammu, tegi tagurpidi salto ning vaatas Mikule otsa: „Tehtud!”

Tegelikult ei pea muidugi saltot viskama, seda saab ka lihtsamalt lahendada. Kuidas täpselt, võid proovida juba ise välja mõelda. Ja kui vajad abi, siis heida pilk Hea Lapse Youtube'i kanalisse, sest seal näitab Mikk videopildis lahenduse ette.

„Niimoodi mustkunst töötabki,” selgitab Mikk, „Me võtame mingi lihtsa asja ja teeme selle mitu korda keerulisemaks.”

Järgmiseks palub Mikk sirutada abilisel mõlemad käed sirgelt ette ja pöörata peopesad väljapoole. Seejärel tuleb panna parem käsi üle vasaku ning käed sõrmseongusse asetada.

Et abiline paremini aru saaks, teeb mustkunstnik kõiki liigutusi kaasa.

„Hoiä käsi sirgelt ees,” kohendab Mikk veidi abilisä käeasendit.

„Järgmine ülesanne on veel lihtsam,” jätkab ta. „Kui ma loen kolmeni, siis me pööräme oma pöidlä taeva poole. Üks! Kaks! Kolm!”

Kui Mikul õnnestub käsi ilma mingi vaevata pöörata, siis abilisel ei taha see kohe kuidagi õnnestuda.

1. Alguses hoiab mustkunstnik oma käsi täpselt samamoodi nagu abiline.

2. Et abilisä käsi kohendada, läseb ta oma käed sõrmseongust lahti.

3. Kuigi publikule jääb mulje, et mustkunstnik paneb oma käed täpselt samamoodi kokku tagasi, ei ole see tegelikult nii. Üks kätest (antud juhul parem) jääb küll endisesse asendisse, aga teist kätt pöörab ta enne käte ühendamist randmest. Käsi, mida liigutati ja mis nüüd on teises asendis, peab jääma alumiseks.

Fotod Ande

4. Sellest, kuidas peaksid käsi hoidma, saad aru, kui paned kaks kätt sirgelt sõrmseongus ette, pöidlä üles suunatud, ning pöörä neid siis randmest alla. Proovi nii vasakule kui paremale – ühel juhul jääb alumiseks parem käsi, teisel vasak.

Videot sellest, kuidas Fred trikki ise esitab, võid näha Hea Lapse Facebooki lehel ja Youtube'i kanalil.

AVASTA ENDAS GEENIUS!

AUTODE MINEVIK JA TULEVIK

1913. aasta elektriauto koos lambipirni leiutaja T. Edisoniga

1912. aasta aurmootoriga auto mahutas palju inimesi

1924. aasta sisepõlemismootoriga auto pidi käivitama vändaga

Hull Teadlane

Tartu Ülikooli muuseum,
hullteadlane.ut.ee

Autod on praeguseks nii tavalised, et tundub, nagu oleks need juba väga kaua olemas olnud. Tegelikult on autod tavaliseks muutunud alles viimase saja aastaga, mis on inimajaloo mõttes justkui silmapilk. Aga millised olid esimesed autod, miks on autod praegu sellised, nagu nad on, ja mis saab neist tulevikus?

ESIMESED AUTOD

Autode pikem nimi „automobiil” tuleb kreekakeelsest sõnast *autos*, (ise) ja ladinakeelsest sõnast *mobilis*, (liikuv). Tuleks ka täpsustada, et autod on küll iseliikuvad masinad, aga just liikumiseks mööda teed – iseliikuvad masinad on ju ka rongid ja lennukid.

Esimese auto kindlaks tegemine on keeruline, sest alguses olid autod pigem mänguasjad kui päriselt kasulikud liikumisvahendid. Autod muutusid tavaliseks ja kasulikumaks 19. sajandi lõpus, kui omavahel võistlesid vee keemise jõul liikuvad aurmootoritega autod, sisepõlemismootoritega ehk mootoris toimivate väikeste plahvatustega liikuma hakkavad autod ja elektriautod.

MIS OLID ERINEVATE MOOTORITE EELISED?

Aurmootoriga autode miinuseks oli nende pikk käivitamine (talvel isegi kuni 45 minutit), eeliseks see, et nendega sai pikki vahemaid läbida ja nad ei teinud väga palju lärmi ega vajanud käikude vahetust.

Elektriautodel ei pidanud samuti käike vahetama, lärmi tegid need kõige vähem ja läksid ka kergelt käima, kuid nendega ei saanud läbida pikki vahemaid. See ei olnud aga alguses suur probleem, sest enamasti olid autoteed ainult linnades.

Sisepõlemismootoriga autod läksid raskelt, aga kiirelt käima, tegid palju lärmi ja haisesid. Samas sai nendega sõita kaugele, nagu ka aurmootoriga autodega. See võistlus kolme variandi vahel kestis paarkümme aastat, kuni algas sisepõlemismootorite täielik võidukäik.

Wikimedia Commons/Stephen Foskett

Wikimedia Commons/Tomas Čekanavičius

Kosmosesse lennutatud elektriauto Tesla Roadster (koos mängureisijaga) – kas autode tulevik?

SISEPÕLEMISMOOTORIGA AUTOD

Sisepõlemismootoriga autodel sai järjest lahendatud mitmeid probleeme. Mürä vähenes, kui 1897. aastal leiutati summuti. Käivitamine läks lihtsamaks, kui 1912. aastal leiutati elektrikäiviti. Tuli järjest juurde autoteid, mis tähendas, et lühikest maad sõitvad elektriautod ei olnud enam nii kasulikud. Samuti leiti palju naftat ja sisepõlemismootorite kütus muutus odavamaks.

Olulisim võit oli aga Henry Fordi poolt kasutusele võetud konveieri-meetod autode ehitamiseks, mis muutis autod piisavalt odavaks ka tavalistele inimestele. Konveieri-meetod tähendab seda, et autode kokku panemine toimus ühe osa kaupa ja auto liikus pidevalt edasi aeglaselt liikuval lindil. Ehk siis autot ei ehitatud samade inimeste poolt otsast lõpuni, vaid iga töötaja tegi auto ehitamisel väikest jupikest tööst.

SUUR PROBLEEM

See lihtsustas töö inimeste jaoks ja nad õppisid oma kindlat ülesannet väga kiiresti tegema. Sellega võitis sisepõlemismootor võistluse nii kindlalt, et väga pikka aega isegi ei üritatud aurumootori ega elektrimootoriga autosid paremaks teha – nad jäid oma arengus täiesti seisma. Aja jooksul tuli aga ilmsiks üks suur probleem sisepõlemismootoriga autode kasutamises. Nimelt said teadlased mõnikümmend aastat tagasi aru, et autodest

Autod on tavaliseks muutunud alles viimase saja aastaga, mis on inimajaloo mõttes justkui silmapilk.

(ja muudest asjadest) tuleb kasvuhoonegaase, mis tekitavad ülemaailmseid kliimamuutusi ja ohustavad kogu inimkonda. Pealegi saaks nafta kunagi nagunii otsa. Aga kuidas seda probleemi lahendada, kui maailm on autodega nii harjunud, et neist loobumine tundub ilmvõimatu?

MIS SAAB EDASI?

Loomulikult võiksid inimesed autosid vähem kasutada, kuid ainult sellele loot pole mõtet. Tuleks ka proovida praegustele autodele asendus leida. Hetkel paistab kaks tõsiseltvõetavat lahendust. Esiteks on võimalus kasutada elektriautosid, teiseks võtta kasutusele vesinikukütusega autod. Mõlema variandi puhul on aga oluline muuta ka elektri tootmine keskkonnasõbralikuks – alles siis on neist kasu. Ja kuniks nende probleemidega tegeldakse, õppige teie tublisti ja seiske oma õiguse eest pärida elamiskõlblik maailm!

Foto Prostock-studio/Adobe Stock

Ma ei saa hea tujuga koju minna, sest seal on mu noorem vend, kes mind kiusab. Ta suudab ka mu kõige kohutavamad hetked veel kohutavamaks teha. Ma ei tea, mida teha.

Mu vanem õde ei tee enamasti minust välja. Kuid vahel, kui mul on mõni soov või ma lihtsalt niisama räägin, hakkab ta mind mõnitama ja naeruvääristama. Ma nii vihkan seda! Ja ma ei tahagi selle nõmeda inimese juuresolekul midagi rääkida. Miks ma peaksin üldse midagi tegema?!

Sageli on nii, et väiksed õed-vennad imetlevad salaja oma vanemaid õdesid-vendi. Kuna nad on nooremad, siis võivad nende tähelepanu küsimised ja avaldused täiesti kentsakalt ja kiuslikult välja kukkuda.

Nii nooremaks vennaks-õeks kui ka vanemaks vennaks-õeks olemisel on omad raskused ja seda tuleb teil koos õppida.

Tüütu või kiusava venna või õega tuleb sul esialgu piirid paika panna, olgu ta siis noorem või vanem:

- Ütle selge ja kõlava häälega: STOPP, LÕPETA (kiusamine, narrimine, torkimine)!
 - Ära jää talle otsa vaatama. Keera selg ja mine ära (teise tuppa, vannituppa vms).
 - Ära tee välja, kui ta sulle midagi järgi hüüab, lihtsalt eemaldu mõneks ajaks.
- Luba (kui see on tõsi), et mängid või räägid temaga hiljem. Ütle aeg: kellaaeg, päev.
- Ära kasuta solvavaid sõnu, isegi kui tema seda teeb. Kehtesta taas oma piir öeldes selgelt ja kõvasti STOPP.

Sulle võib tunduda, et oled seda kõike juba teinud ja see ei aita. Piiride kehtestamine ongi pikaajaline protsess, tähtis on endale kindlaks jääda. Tasapisi muutud ise aina enesekindlamaks ja su vend/õde õpib sinuga suhtlema sobivamal viisil.

Sellepärast on oluline:

- Pööra vennale/õele mõnikord ise tähelepanu.
- Küsi vanemalt õelt või vennalt mõnikord rahulikus olekus, millal tal oleks aega sinuga rääkida või midagi koos teha.
- Kui ta vastuvõetaval viisil sinuga suhtleb, siis ütle, et sulle meeldib, kui ta sinuga sellisel viisil räägib.

Kui ikkagi tunned, et oled hädas, palu appi vanemad. Tehke perekoosolek, kus osalevad nii vanemad kui vend/õde.

Sammud perekoosolekul:

- Koosolek peaks toimuma olukorras, kus viimase tüli tunded on jahtunud.
- Ütle vanemate juuresolekul vennale/õele, mis sind temaga suhtluse juures kõige rohkem häirib. Väljenda kindlasti oma tundeid (näiteks, et oled sellest väsinud, nõrдинud, häiritud jms).
- Välti süüdistusi ja solvavaid sõnu.
- Ütle kindlalt ja selgelt, et soovid, et selline käitumine sinu suhtes LÕPEKS.
- Anna teada missugust suhtlemist sa õe/vennaga soovid.
- Aita ise ja palu vanematel aidata õel/vennal mõelda ja näiteid tuua, kuidas sinu soovitud suhtlemine välja näeb.

Foto: Prostock-studio/Adobe Stock

Reeglina need noored, kes kasvavad peres üksi, sooviksid sügavas hingesopis endale õde või venda, kellega kasvamist jagada. Mõne aasta pärast võib noorem vend või õde olla sinuga sama pikk või sinust pikem ning täiskasvanuna võib ta olla sinu kõige lähedasem inimene. Sellepärast tasub pingutada.

Ära jää oma murega üksi, küsi nõu! Saada küsimus e-posti aadressil murekiri@healaps.ee või postiaadressil Hea Laps, Voorimehe 9, Tallinn 10146. Murekirjadele vastab psühhoterapeut Merit Lage.

Lõnga-Liinega
ei hakka kunagi igav-
sa saad igal pool
patsipunumist
harjutada.

SUL ON VAJA:

Umbes 12 cm x 12 cm tükk puuvillast riiet
Jäme puuvillane niit u 50 cm ja nõel
2 vatipadjakest või väike tükk vatiini
3 lõnga või nõörjuppi pikkusega u 80 cm

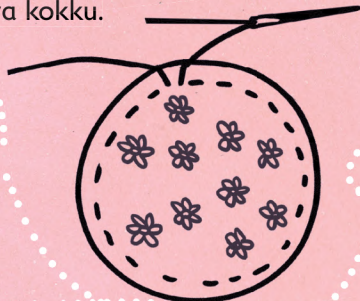
Mida jämedamad
lõngad, seda
kergem on
punumist
õppida.

1

Lõika riidetükk ringikujuliseks
(võid ringi kangale joonistada
näiteks klaasi või teibirulli ümber).

Aja tugev niit nõela taha.
Tee niidi otsa sõlm ja traagelda
äärest u 1 cm kaugusele pisterida.

Mõlemast niidiotsast tõmmates kroogi
kangaserva kokku.

2

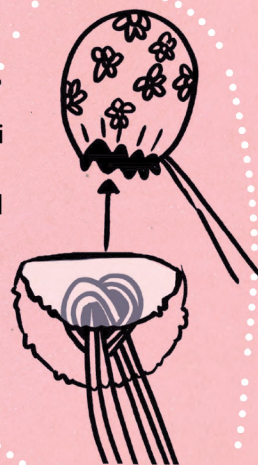
Võta lõngad kätte ja tee kõigile
korraga keskele üks tavaline sõlm.

Venita vatipatju pisut suuremaks ja
keera need sõlme ümber.

3

Hoia sõlmest ja vatist kinni
ja topi need kroogitud
kangatüki sisse nii, et pikad
lõngaotsad jäävad välja
rippuma.

4

Sikuta traagelniidid
kõvasti kokku (lükka
ka lahtised kangaääred
sissepoolesse) ja tee neile
tugev sõlm peale.

Lõngade otstesse võid
sõlmida väikesi pärleid
või puust mumme.

Tee Lõnga-Liinele puupärlist pea ja aas, millega on seda hea näiteks koti või püksirihma külge kinnitada.

5

Selleks võta jupp tugevat puuvillast lõnga ja pista see nõelaga kõigepealt läbi suure puupärli ja siis läbi kanga ja tagasi läbi puupärli. Tee sama veel kord, nii on kinnitusaas tugevam.

Seo kahele lõngaotsale korraga sõlm sisse.

Punumine nr 1

Lõnga-Liine
tuleb rõõmuga
laulupeole
kaasa!

Punumine nr 2

See punumine tuleb hästi välja koos sõnadega, sest nii on lihtne järege pidada.

Võta parempoolne lõng ja punu seda paremalt vasakule järgmiste lõngade
PEALT - ALT - PEALT - ALT - PEALT.

Võta järgmine parempoolne lõng ja punu
PEALT - ALT - PEALT - ALT - PEALT.

Võta järgmine parempoolne lõng ja punu
PEALT - ALT - PEALT - ALT - PEALT
ja samamoodi edasi.

Meisterdamist õpetas Kertu Sillaste

Porgandipirukad

TAINA JAOKS

50 g võid
125 ml piima
25 g värsket presspärm
250 g jahu
1 spl suhkrut (pärmil ellu äratamiseks)
0.5 tl soola

TÄIDISEKS

300 g porgandeid
2 (vabapidamisel kana) muna
1 sibul
väike jupp ingverit
pisut riivitud muskaatpähklit
50 g võid
pipart, soola

Foto Tiia Suvi

- Sega kausis suhkur ja pärm, kuni segu muutub vedelaks. Sulata või ja soojenda piim. Lisa mõlemad pärmisegule. Lisa jahu ja sool. Sõtku, kuni moodustub rullitav tainas. Kui tainas on liiga vedel, lisa veidi jahu. Jäta tainas umbes pooleks tunniks rätiku alla kerkima.

- Täidise valmistamiseks riivi porgandid ja ingver jämeda riiviga. Haki sibul peeneks, lisa pannile lusikatäis õli ja u 25 g võid ning pruunista kergelt sibulat. Lisa riivitud porgandid ning ingver ja prae veidi. Lisa ülejäänud 25 g võid ning hauta mõni minut. Võta pann tulelt. Riivi segusse maitse järgi muskaatpähklit ning sega juurde üks toores muna. Maitsesta soola ja pipraga ning sega korralikult läbi.

- Raputa puhtale lauale pisut jahu ning rulli tainas paari millimeetri paksuseks. Vajuta tainasse suurema klaasiga kettad. Aseta tainakettakese keskele paar lusikatäit porganditäidist. Tee näpud pisut märjaks ja suru tainas külgedelt kinni nii, et tekiks poolkuukujuline pirukas. Suru kahvliga servad kinni. Pintselda pirukaid ühe lahtiklopitud munaga ning torka kahvliga keskele mõned augud. Küpseta eelkuumutatud 200-kraadises ahjus umbes 10 minutit, kuni pirukate pind on kuldne. Serveeri hapukoore ja maitsetaimedega, nt roheline sibula või murulauguga.

KOKKA ISE!

Iseküpsetatud porgandipirukad on suve ja värsket õhu toit. Igati tänuväärased piknikukorvi, sest neid on kerge transportida ning mõnus näpu vahelt ampsata. Samuti on nad suurepärased kaaslased rabamatkal, kus näljased rändurid ihkavad kiiret kosutust. Ehkki pirukad maitsevad ka jahtunult, on äsja ahjust saabunud plaaditais hoopis eriline. Värske küpsetis on väärt kogu tainaga mässamist. Pirukad saad ilusasti läikima lihtsa nipiga: kui oled nad just ahjust välja võtnud, määri neid võikilluga.

Foto Katiina Tang

Mia Mai Seppel

AlkiWikipedia

TULE TULEMINE

Selle aasta 4.-7. juulil peetakse suurt laulu- ja tantsupidu. Möödub 150 aastat esimesest üldlaulupeost. Terve juunikuu liigub peotuli mööda Eesti-maad. Tule tulemine ehk laulu- ja tantsupeo tuleteekond on ettevõtmine, mille käigus tuuakse laulu- ja tantsupeo tuli I laulupeo hällist Tartust Tallinnasse. Esimest korda toodi laulupeo tuli Tartust Tallinnasse 1969. aasta juubelilaulupeo eel. Ajalooliselt süüdati laulupeo tuli Tartus Narva mäel I laulupeo mälestuskivi juures, alates 2014. aastast aga ühiselt tantsupeolistega ERM-i mõisapargis Raadil. Tuleteekonda on aastate jooksul korraldatud väga erinevalt – hobustega, autodega ja ka laevade, paatide või haabjatega mööda vett. Uuri, millal on tule tulemine sinu kodukandis: <https://2019.laulupidu.ee/>

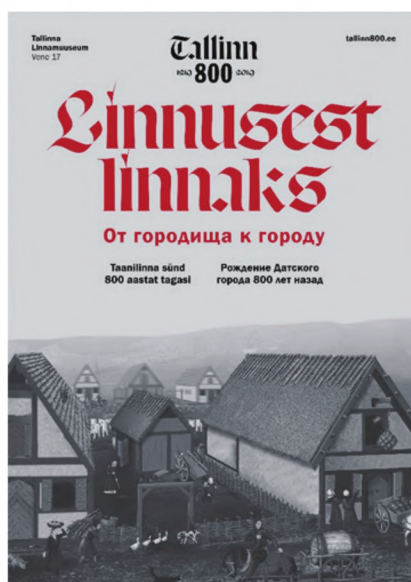
UUDISED

JAANIPÄEV EESTI VABAÕHUMUUSEUMIS

23. juunil tähistatakse Vabaõhumuuseumis jaanipäeva, mis kannab nime „Uued algused“. Süüdatakse koos jaanituled, nauditakse pikimat suveööd, kaunist loodust, head toitu ja mõnusat muusikat. Tehakse ajahüpe kolme murrangulisesse ning uut algust kuulutavasse aastasse.

Osa saab 1869. a külapeost, kus valla meeskoor valmistub sõitma Tartusse I üldlaulupeole, 1919. aasta heategevuslikust jaanikust, mis on korraldatud Vabadussõjas vigastatud sõjameeste toetuseks, ning 1995. aasta suve alguse peost, kus lääne eeskujul on kõik müügiks! Esinevad Untsakad, The Tuberuloited, Nancy, Lüü-Türr, Pritsu Brass ja Leigarid! Põnevat tegemist leiad suvel Vabaõhumuuseumist veelgi. Vaata lisaks: <https://evm.ee>

Foto Vabaõhumuuseum

LINNUSEST LINNAKS

Kui vana on Tallinna ala asustus? Millal saab linnast linn? Mis toimus Taani kuningas Valdemar II ristiretkega ja milline oli Taani võimu algusaeg? Alates 22. maist on Tallinna Linnamuseumis avatud näitus „Linnusest linnaks. Taanilinna sünni 800 aastat tagasi“, kust leiab vastused neile küsimustele.

Näitusel saab näha Tallinna kujunemist alates 13. sajandist. Taaniaegsele Tallinnale on arheoloogiliste andmete põhjal detailideni mineva väljanägemise ja elu andnud kunstnik Jaana Ratas. Lisaks pakub animeeritud linnamudel ülevaadet linnaehituse erinevatest etappidest.

2019. aastal möödub 800 aastat Tallinna esmamainimisest kirjalikes allikates seoses Taani kuninga Valdemar II ristiretkega Põhja-Eestisse. Sel puhul tutvustab Tallinna Linnamuseum tänavu Taani ja Eesti ühist ajaloooperi- ja Tallinna asutamisaega 13. sajandil.

VÄIKE JUUNIRIIN

Lembitu mõistatus

Suvi oli täies hoos ning lapsed veetsid iga võimaliku hetke õues. Üheks poiste meelistegevuseks oli jalgpalli mängimine.

Lembitu vanem öde Keit palliplatsile ei kippunud, ent märgates jalgpalliväljaku poole suunduvaid poisse, kiitles, et võib nende pallilahingu seisu enne mängu algust kasvõi kinnisilmi ette ennustada.

Poisid vedasidki Keidiga jäätiste peale kihla. Mäng lõppes sootuks teise tulemusega, kui see, mida Keit ennustanud oli, ent ometi kuulutati tüdruk kihlveo võitjaks.

Miks?

Eelmine mõistatus

Eelmise mõistatuse vastuseks on, et kahel murulapikesel kuluks hoovi katmiseks vaid üks päev vähem. Kaks murulappi peavad kumbki katma pool alast ning poole hoovi katmiseks kulub murulapil 13 päeva.

Seekordse vastuseni jõudmiseks on aega terve kuu - lahendus koos uue mõistatusega ilmub järgmises ajakirjanumbris.

Mõistatuse koostas Ande

1. Lindanise lahingut peeti

- a. 1219. aastal.
- b. 1619. aastal.
- c. 1419. aastal.

2. Legend räägib, et Lindanise lahingu ajal langes taevast alla

- a. hobune.
- b. Taani lipp.
- c. mõök.

3. Kregleni ratsatallid asuvad

- a. Tallinnas.
- b. Kurtnas.
- c. Kuressaares.

4. Barbie nuku ametlik eesnimi on

- a. April.
- b. Kelly.
- c. Barbara.

5. Selle aasta lind on

- a. vares.
- b. lõoke.
- c. öösorr.

6. 1897. aastal leiutati autole

- a. summuti.
- b. rool.
- c. pidur.

Vastused leiad just sellest ajakirjanumbrist.

Ootame vastuseid hiljemalt **5. augustiks 2019** e-posti aadressile nuputamine@healaps.ee

või postiaadressil HEA LAPS, Voorimehe 9, Tallinn 10146.

E-kirjade puhul palume lisada oma kodulinna või -küla nimi ja muidugi ka iseenda ees- ja perekonnanimi.

				tonn	mereäärne linn Eestis	temal	Triinu nano-meeter
				töeline, võltsimata			
				Lõuna-Ameerika Indiaanlaste koduloom			
				iial			telsipäev
				Florida Panthers		Noor-Eesti	ablelumehe sugulane
				"... ja asjad" A. Kivirähk		kilogramm	
kollase viljaga viljapuu või ilupöösas	kellelegi kuuluv vara	kilo-meeter	muusika saatel rütmiliselt liikuma	varn Eesti Raadio			lavastusi esitav asutus
erinevatest jookidest segatud jook						Salvador Dali see tähendab	Daniel Defoe
kerakujulised, ringikujulised							
Douglas Adams		november		aasta	Tõnu Õnnepalu		kiireim ujumisviis
Kristel		Uku		Andrus Kivirähk	Alfred Nobel		
					Doris Kareva ...nips ...sarvik ...tark		
omaette (noruspäi) istuma			piltide arvutisse digiteerimise seade				
Otto Dix							
neljapäev	Selma Lagerlöf	täpiga täht		Nord	mina inglise keeles	Oliver	
pühapäev		Indrek Taalmaa			Iko Maran	kaasa arvatud	
				hõlmikpuu			
				Rebeka			
kõlge pisem							
suur pilt kirikus							

Ristsõna koostas Ilmar Trull

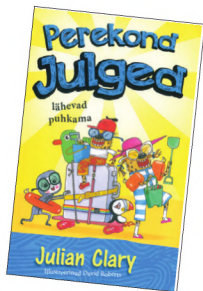
Vastus saada toimetusse enne **5. augustit 2019!**
Parimatele auhinnaks „Perekond Julged lähevad puhkama“.

JULGED TEGUTSEVAD

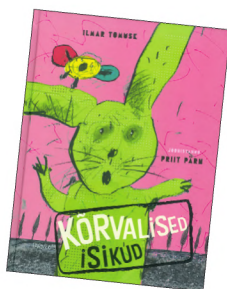
Julian Clary raamat „**Perekond Julged lähuvad puhkama**” sobib hästi muhedaks suvelugemiseks. Perekond Julged on endiselt hoos ja valmis suvisteks seiklusteks. Enne puhkusele minekut võtavad nad veel osa lõbusast spordipäevast, kus juhtub nii mõndagi. Hoolimata viperustest sõidavad nad ülimalt täispakitud autos mere äärde ja asuvad telki püstitama. Viperused jätkuvad, kuid hea tuju, nali ja naer Julgeid ei jäta. Perekond Julged on lugejatele tuttav juba kahest varem samas sarjas ilmunud raamatust. Nad näevad küll tavalised välja, kuid neil on üks suur saladus! Raamat on rikkalikult illustreeritud, piltide autor on **David Roberts**.

MIDA SÕNAD TÄHENDAVAD?

Pärast selle raamatu lugemist hakkad rohkem märkama, mida ja kuidas sa räägid. Ütled, et paned mütsi pähe, aga tegelikult paned pea mütsi. Paned sokki jalga, aga jalg läheb hoopis sokki. Ja mida tähendab see, et isale torkas kodumasinat poes külmkapp silma? Või et ema läks endast välja?

Ilmar Tomuski jutud on naljakad ja panevad mõtlema keele ja sõnade peale. **Priit Pärna** illustratsioonid on kirsiks tordil, raamatust leiad ka kaks lauamängu. „**Kõrvalised isikud**” on üks lõbus ja vahva raamat!

HEA KUULAJA

Piret Raua uuele lasteraamatule on inspiratsiooni andnud lugu kunstnik Vincent van Goghi kõrvast. Teatavasti jäi kuulus kunstnik kõrvast ilma. Raamat „**Kõrv**” räägibki kõrvast, kes ärkab ühel hommikul üksi üles – pea on kadunud! Ta tunneb ennast ilma peata üksildase ja nõutuna. Kuid mööda ilma ringi rännates leiab kõrv endale uusi sõpru. Selgub, et ta on hea kuulaja ja tore kaaslane. Piret Raua pildiraamat on nauditav lugemine ja vaatamine igas eas lugejale.

PÕNEV RAAMAT

TEISTMOODI MÖÖBLIPOOD

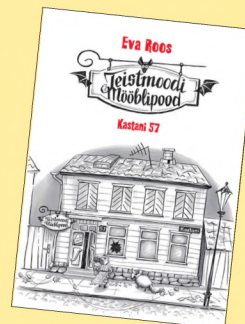
Aramilda Tengelpung on vana naine, kes töötab Teistmoodi Mööblipoes koos oma kaaslaste, räakiva koera Piruga. Kuid ühel päeval teeb poodi visiidi Audiitor, kelle käsul peab Aramilda võlusesemete valedale inimestele müümise tõttu tegema kolmteist heategu. Piru ja Aramilda esimeseks heategu vajavaks inimeseks on 9-aastane poiss Olle Pai. Kuid see ülesanne osutub raskemaks, kui võiks arvata ...

Raamatu tegelased on loodud suurepäraselt, nii et tekib kujutlus, et tegelased on reaalsest elust raamatumaailma astunud. Tegelased on ka mõnes mõttes erilised ja nende omavahelised suhted on rasked ja kurvad, aga ka lõbusad.

Mulle meeldisid kõige rohkem kohad, kus poe perenaisel Aramildal ja tema koeral Pirul tekkisid naljakad vestlused, mis algasid tavaliselt mõlema osapoole solvamisega, aga need solvangud ei olnud tegelikult kurjad, vaid autor tõi välja naljakaid võrdlusi päris elus olevate asjadega. Seega tekkisid kokkuvõtvalt humoorikad dialoogid.

Mul tekkis seda raamatut lugedes tunne, et probleem, milleks olid suured tülid Olle vanemate vahel ja mis viisid asjade käigus lahutuse, on olemas päris elus. Kui enne mainisin tegelaste kohta, et nad oleksid justkui tänapäevast raamatusse lõigatud, siis arvan, et selle tõttu on siin ka päriselu situatsioonid.

Eva Roosi „Teistmoodi mööblipoed. Kastani 57” on väga humoorikas ja lõbus raamat ning sobib lugemiseks igale eale. Kindlasti lisavad raamatule ilmekust ka **Elo Annioni** toredad ja naljakad pildid.

Kirke Randveer

Tallinna Inglise Kolledži 4. klass

DOKTOR TINDIPLEKI TÖÖTUBA

Priit Põhjala / Ulla Saar

VANAISA, SEE ON MIGUEL, MINU SÖBER
JALKATRENNIST. TA ON HISPAANLANE!

MIKK JA MIGUEL. SIIS TE
OLETE JU NIMEKAIMUD.
MINA OLEN SAAMUEL
TINDIPLEKK. KEELETEADUSTE
DOKTOR JA VANAISA.

TERE,
DOKTOR
VANAISA!

MEIL TEKKIS ÜKS KÜSIMUS.

KUI EESTI
KOERAD
HAUGUVAD
„AUH-AUH“...

... JA HISPAANIA
KOERAD „JAU-JAU“...

... KAS SEE SIIS
TÄHENDAB, ET NAD
EI SAA ÜKSTEISEST
ARU?

SAAVAD IKKA! KOERAD HAUGUVAD
ÜHTMOODI NI EESTIS KUI KA
HISPAANIAS. ERINEVALT HAUGUVAD
HOOPIS INIMESED, KES PÜÜVAD
NEID JÄRELE TEHA.

SINA TEED „AUH“,
MIGUEL TEEB „JAU“,
AGA TÜRKLAISED
ÜTLEVAD HOOPIS
„HEV-HEV“ JA
TAI LAPSED
„HONG-HONG“.

JA INGLASED „BOW-WOW“!
SEDA ME ÕPPISIME KOOIS.

ÕIGE! IGA RAHVAS PANEB
KOERA HAUKUMISE OMA
KEELDE, AGA ENDALE KÕIGE
SÕBIVAMAL MOEL.

KUID KOER VÕIB KÕIK
MAAD ILMA
KEELEPROBLEEMIDETA
LÄBI REISIDA!

Ulla Saar

NAERU-USS

Loodusõpetuse tund esimeses klassis.
Õpetaja: „Täna rääkisime mitmest koduloomast, nagu näiteks koerast, kassist, lambast, kanast, hobusest ja lehmast. Aga kas te oskate välja pakkuda veel ühe kodulooma? Ta on enamasti üleni porine, tuhnib mullas, jookseb naabrite aeda ...”
Väike Juku kargab püsti ja hüüab: „See olen ju mina!”

Õpetaja küsib: „Mida võib tähendada see, kui telefon öösel heliseb?”
Juku: „Et telefoniarve on makstud!”

Õpetaja: „Soojaga asjad paisuvad ja külmaga tõmbuvad kokku. Tooge palun näiteid!”
Juku: „Koolivaheaeg! Suvevaheaeg kestab kolm kuud ja suusavaheaeg ühe nädala.”

Klassis käis ringi väike paberileht ja kõik naersid. Tunni lõpus küsis õpetaja: „Mis asi see teid naerma ajas?”
Siiri viis paberi õpetajale. Seal oli kirjas: „Leiutasin ajamasina, pööra teine pool.”
Õpetaja pööras paberi ümber ja luges: „Leiutasin ajamasina, pööra teine pool.”

- Mida ütles lohe, nähes rüütli?
- Appi! Jälle purgitoit!

Koolis räägib õpetaja lastele: „Lehmad söövad heina.”
Juku tõstab käe ja küsib: „Kas poeheina?”

Kaks õhupalli lendlesid kuumas Sahara kõrbes.
Järsku ütles üks: „Vaata ette! Kaktussssszzzz...”

Kaks jalgpalli jalutasid.
„Ole ettevaatlik! Trepid,” ütles üks järsku.
„Mis tre-tre-tre-tre...”

„Ats viskas mu võileiva vette!” kurdab Juku.
„Kas meelega?” küsib Mart.
„Ei – vorstiga!”

Schenklengsfeldi pärn

Schenklengsfeldi väikelinna keskel kasvav umbes 1200-aastane pärnapuu on arvatavasti Saksamaa kõige vanem puu ja kõige suurem pärn Euroopas – puu võra diameeter on 25 meetrit ja kõrgust on tal 17,8 meetri jagu. Keskajal kasutati puud julmade kohtuotsuste täideviimisel völlapuuna, kuid tänapäeval kasvab ja õitseb pärn vaid inimeste meelte rõõmuks.

Peeglike, peeglike seina peal, kel on kauneim lakk maa peal?

2014.aastal korraldas Ameerika ajakiri *The Horse* kõige uhkema karvakattega hobuse fotovõistluse. Võistlusele laekus palju Šetlandi poni fotosid, kuid oli ka üks pikalakalise musta hobuse foto, mis pälvis kõige rohkem publikuhääli. Tegemist oli friisi tõugu hobusega, kel on kuninglik nimi: Frederik Suur. Frederiki plahvatuslik kuulsus saabus aga 2016.aastal, mil temast sai sotsiaalmeedia täht – Youtube'is on tal nüüdseks veerand miljonit jälgijat. Enne oma pimestava iluga kuulsaks saamist elas Frederik tallihobuse elu. Praeguseks on ta aga väga hõivatud modell ja ka näitleja.

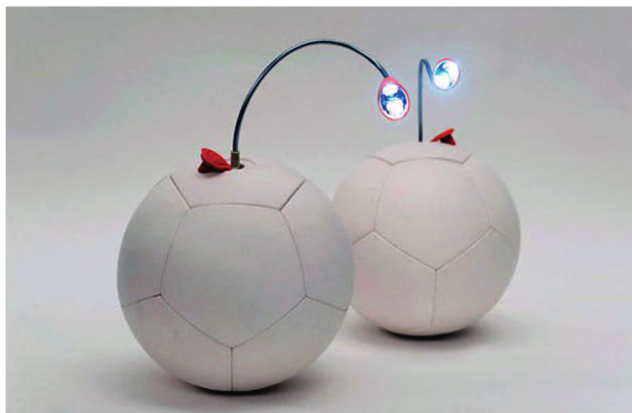
Tema hooldaja Stacy Nazario

ei ole olnud rahul seni pakutud filmirollidega, mistõttu Frederiki tähtsaimaks näitlejarolliks on olnud laste kirjandusüritustel Musta iluduse kehastamine. Samuti kaunistab Frederik oma iluga ka autode reklaamüritusi. Vaatamata sellele, et sobivat mängufilmirolli pole Frederikile seni pakutud, on ta siiski filmis osalenud: peaosalisena temast endast tehtud dokumentaalfilmis „Behind The Beauty“ („Ilu taga“, 2017).

Laineharjal

2017.aastal sattus brasiillasest surfar Rodrigo Koxa pealtnägijate ehmatuses maailma kõrgeimal lainel sõitma: 24,38 meetrit. Mehe surfi-alane kangelasegu kuulutati maailma rekordiks aga aasta hiljem. Seni oli kõrgeimal lainel surfamise rekord 2011.aastast ameeriklase Garrett McNamara käes: 23,77 meetrit.

Valges mängid ja pimedas loed

Nigeeria juurtega ameeriklanna Jessica O. Matthews mõtles välja alternatiivse energiatootmise võimaluse. Tema leiutis on pall nimega SOCKET, milles säilib sellesse talletatud energia. Paaritunnise mängu jooksul kogub pall endasse põrkamise ja tuhisemisega tekkivat energiat, mis on piisav, et süüdata lampi või laadida telefoni. Oma leiutist proovis ta ka masstootmises, kuid seal ilmnisid tagasilöögid. Laiatarbekaubana on edukam samal energiatootmise põhimõttel töötav hüppenöör PULSE – 15-minutilise hüppamise järel koguneb hüppenööri piisavalt palju energiat, et selle abil saab laualamp 2 tundi valgustada.

STEN ROOSI MUINASJUTU- VÕISTLUSE VÕITJAD

Foto Peeter Langovits

Hea Lapse auhinna võitjad koos Kätlin Vainolaga

18. mail 2019. aastal autasustati Eesti Lastekirjanduse Keskuses Sten Roosi muinasjutuvõistluse võitjaid. Muinasjutuvõistlust peeti juba kahekümne seitsmendat korda ja sellele saabus 273 muinasjuttu üle Eesti. Žüriisse kuulusid lisaks võistluse algatajatele **Ann** ja **Ants Roosile** veel lastekirjanduse uurija **Krista Kumberg**, **Ülle Väljataga** ja **Leida Olszak** Eesti Lastekirjanduse Keskusest, **Risto Järv** Eesti Kirjandusmuuseumist ning Hea Lapse toimetaja **Kätlin Vainola**. Tööd oli žüriil palju, sest toredaid ja häid muinasjutte oli märksa rohkem kui auhindu. Välja kuulutati kolm peapreemiat ja hulganisti muid auhindu. Võidutöödega saate tutvuda nii selles kui ka järgnevatel Hea Lapse numbrites.

I koht

„Printsess, kes röövib lohe”. **Maarja Katariina Kerge**
J. V. Veski nim Maarja-Magdaleena Põhikoolist

II koht

„Õised seiklused”. **Jasper Klippberg** Palivere Põhikoolist

III koht

„Interneti päästmine”. **Katarina Ojaperv** Tartu Kivilinna Koolist

Haapsalu Linnavalitsuse auhind

„Külmad koogid” **Annabel Oruste** Uuemõisa Laste aed-Algkoolist

Lääne Elu auhind

„Vendlus”. **Luise Tärnpu** Oru Koolist

Läänemaa Keskraamatukogu auhind

„Kuidas paber oma elus uue lehekülje pööras”.
Alexandra Serikova Võru Kreutzwaldi Koolist

Hea Lapse auhinnad

„Reisikohvri memuaarid”. **Lisette Suik**
Võru Kreutzwaldi Koolist
„Postkasti elu”. **Rasmus Erich Varunov**
Tallinna 21. Koolist
„Päkapikk Peeter”. **Johannes Talbach** Tapa
Gümnaasiumist
„Mandariinipuu”. **Uma Lindman** Järvakandi
Koolist
„Lendav pastakas”. **Maksim Russakov** Tartu
Descartes'i Koolist

Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiivi auhind

„Jahimees ja nutikas toatüdruk”. **Anne-Marie
Alalooga** Tallinna Saksa Gümnaasiumist

Eesti Lastekirjanduse Keskuse auhind

„Ükskord ammu”. **Triinu Pikkmets** Lõpe Koolist
„Seiklus unenäomaailmas”. **Triinu Kree**
Viljandi Kesklinna Koolist

Leelo Tungla auhind

„Kole jõulumuinasjutt”. **Elis Rohtla** Viljandi
Kesklinna Koolist

Foto Aron Urb

Ann ja Ants Roos

Foto Aron Urb

Peapreemiate võitjad Maarja Katarina Kerge ja Katarina Ojaperv

ŽÜRILIIKMETE AUHINNAD

Rooside auhinnad

„Tolmutops Tuusti koduotsingud”. **Hanna-Liisa
Õispuu** Tudulinna Koolist
„Kuidas Hundi ja Jänese sõprus otsa sai”. **Gregori
Markus Rosimannus** Tallinna 21. Koolist
„Kui kalad karjuksid”. **Triinu-Liis Kaiva**
Tallinna Kivimäe Põhikoolist

Krista Kumbergi auhind

„Uutmoodi muinasjutt”. **Liisa Kornel** Tartu
Katoliku Hariduskeskusest

Leida Olszaki auhind

„Unistus, mis täitis mitmekordselt”. **Krisse-Liisa
Mastakov** Oru Koolist

Ülle Väljataga auhind

„Roosa suhkruvatt ehk kuidas Ükssarvikust
Ekssarvik sai”. **Lara Johanna Luks** Võru
Kreutzwaldi Koolist
„Muinasjutt lambatallest, kes otsis loomade
paradiisi”. **Grettel Liset Möldri** Puurmani
Mõisakoolist

GALERII

„SAVISELLID 2019“

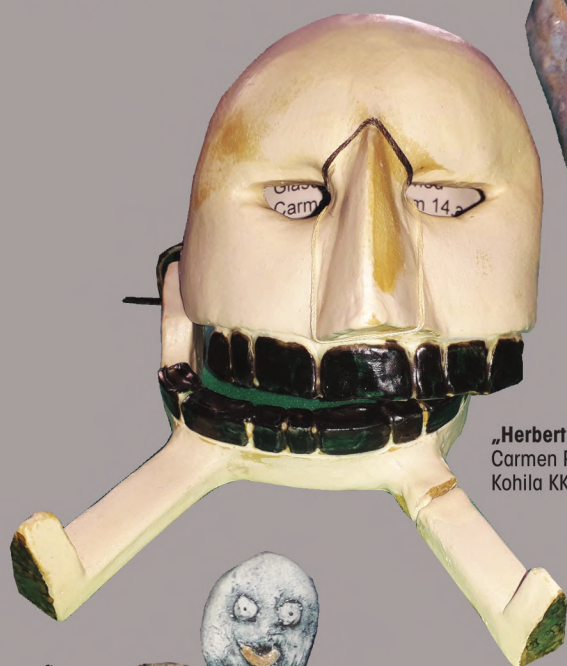
„Kriisilm“
Maribel Kõrgemäe
Jüri Gümnaasiumist

„Känguru“
Simona Jermann
Savitaja
keraamikaringist

„Emamesilane“
Viktor Morozov
Haapsalu Kunstikoolist

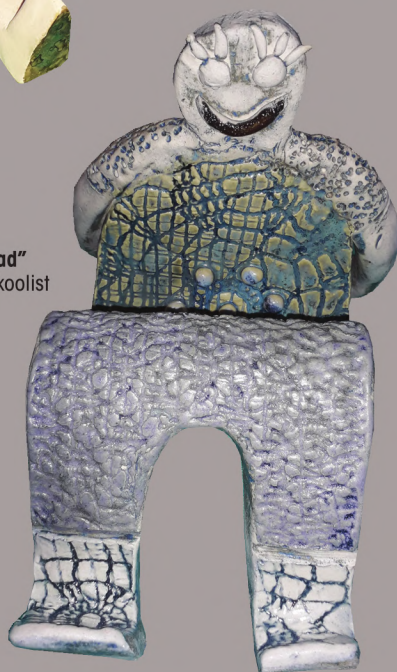
„Herbert“
Carmen Pikknurm
Kohila KK Kunstikoolist

„Vesineitsi“
Liis Reinvee
Huvikeskus Kullost

„Telefonihooldjad“
Rahumäe Põhikoolist

„Mina magan“
Marta Mäevälja
Kehtna Kunstide
Koolist

Internetist vaata THK Lastegalerii näituste kohta: www.kullo.ee

AUHINNASADU

HEI, SÕBRAD
JA SUGULASED!

Teeme nüüd teatavaks aprillinumbris välja kuulutatud võistluste auhindade saajad. Tuletan meelde, et meie head sõbrad **Tartu O. Lutsu** nimelises raamatukogus (Kompanii 3/5) ja **Kullo Lastegaleriis** Tallinnas (Kuninga 6) annavad võitjatele auhinnakraami lahkesti üle. Lutsu-raamatukogusse toimetame lõunaestlaste preemiad ning Kullo Lastegaleriis oodatakse auhindade järele lääne- ja põhjaestlasi. Kellel on muid soovide, neil palume e-kirja teel toimetusega kontakti võtta.

Ristsõna lahendamise eest saavad auhinna **Kärol Kullamaa** Puurmanist ja **Philipp Enger-Tšizikov**. Õige vastus oli: „morsetähestikku“.

Viktoriini auhinnaraamatud võitsid **Adele Leedu** Tallinnast ja **Laeva Põhikooli** pikapäevavähi.

Lumo Starsi üllatusmunade omanikeks saavad loosi tahtel **Emma Mauer, Kirke Randveer, Adele Leedu, Nicole Falkenberg, Jürgen Surva, Kristella Volt**.

Palju õnne võitjatele!
Aitäh kõigile osalejatele!

Ikka Teie
Triibu-Liine,
Hea Lapse vapiloom

insplay

UUS VÕISTLUS!

MINU HOBUNE

Kas sulle meeldivad ponid ja hobused? Mõtle välja unistuste ratsu ja kirjuta temast jutt. Otsusta, kas ta võiks olla päriselt olemas või kuulub ta muinasjuttumaailma. Tead ju küll tiivulist Pegasust ja Üksarvikut! Nuputa: Mis on hobuse nimi? Milline ta välja näeb? Millised erilised omadused tal on? Kus ta elab? Mida te koos teete? jms – ning pane oma lugu paberile. Tore, kui joonistad hobusest ka pildi. Saada lugu ja pilt meile hiljemalt **5. augustiks 2019** e-posti aadressil healaps@healaps.ee või postiaadressil Hea Laps, Voorimehe 9, Tallinn 10146. Auhiinad paneb välja Insplay!

Jaanimardikad

